

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ЗАВАЛКО КАТЕРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 378.637.016:78

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
МУЗИКИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

13.00.02 – "Теорія та методика музичного навчання"

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

КИЇВ – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий консультант: доктор педагогічних наук, професор
ГУРАЛЬНИК Наталія Павлівна,
Інститут мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,
професор кафедри фортепіанного виконавства та художньої культури.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України
КУЗЬ Володимир Григорович,
Уманський державний педагогічний університет імені П. Тичини,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки та психології;

доктор педагогічних наук, професор,
ОГІЄНКО Олена Іванівна,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України,
завідувач відділом інноваційних педагогічних технологій;

доктор педагогічних наук, професор,
ЮНИК Дмитро Григорович,
Київський національний університет культури і мистецтва, професор кафедри джазу та естрадного співу.

Захист відбудеться 13 лютого 2014 р. о 12 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 10 січня 2014 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

А. В. Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У кінці ХХ століття розпочався якісно новий етап розвитку цивілізації – перехід від постіндустріального до інформаційного суспільства. Стрімкий технологічний розвиток, інтеграційні соціально-економічні процеси, формування єдиного інформаційного простору завдяки інтернету, зумовили появу низки соціальних проблем глобального характеру. Є всі підстави стверджувати про наявність загальної кризи системи освіти, що охопила практично всі країни світу, в тому числі й Україну. Головною причиною такої кризи є неадекватність змісту освіти, рівня розвитку освітніх систем інформаційному вектору цивілізаційного розвитку. Чинні традиційні системи освіти не повністю задовольняють сучасні суспільні вимоги, недостатньо орієнтовані на перспективні потреби суспільного життя, що не дає змогу належно та своєчасно підготувати особистість до майбутнього, яке ставить перед людством нові глобальні проблеми.

Інноваційна діяльність у галузі освіти регламентована відповідними нормативними документами: Законом України "Про інноваційну діяльність", Положенням "Про порядок здійснення інноваційної діяльності в системі освіти України". У галузі освіти інноваційна діяльність досліджується педагогічною інноватикою, проблеми якої розробляють сучасні вітчизняні вчені-педагоги (І. Бех, Л. Буркова, Л. Даниленко, І. Зязюн, О. Киричук, О. Козлова, В. Кремень, В. Кузь, В. Мадзігон, К. Макагон, С. Подмазін, В. Пінчук, О. Савченко, А. Сологуб, Н. Федорова, А. Фурман, М. Ярмаченко та ін.).

Серед напрямів досліджень, що розробляються вітчизняними та зарубіжними науковцями, виокремлюємо такі: визначення структури, закономірностей функціонування та розвитку інноваційних процесів у педагогічних системах (В. Паламарчук, І. Підласий, В. Пінчук, М. Поташник, О. Саранов, О. Хомеріки, Н. Юсуфбекова та ін.); історико-педагогічний аналіз етапів зародження, втілення у практику й поширення інноваційних педагогічних ідей (В. Загв'язинський, Л. Подимова, В. Сластьонін та ін.); експертиза, оцінювання та відбір освітніх нововведень, моніторинг інноваційних освітніх процесів (О. Абдулліна, Л. Даниленко, О. Касьянова, О. Орлов та ін.); вивчення та узагальнення світового педагогічного досвіду інноваційного спрямування (М. Кларін, Т. Кошманова та ін.); дослідження соціокультурних проблем інноваційної діяльності, що акцентують увагу на суб'єктах інноваційних перетворень (К. Роджерс, М. Подимов, М. Поташник, А. Пригожин, Ф. Юсупов та ін.) та орієнтуються на гуманістичний характер взаємовідносин усіх учасників навчально-виховного процесу: співробітництво, взаєморозуміння, діалог (В. Бондар, Є. Бондаревська, І. Дичківська, І. Підласий, С. Подмазін та ін.); обґрунтування структури, змісту та результатів інноваційної діяльності в освіті (К. Ангеловські, Л. Буркова, Л. Даниленко, Н. Клокар, О. Козлова, Ю. Максимов, та ін.); теоретико-методологічні основи підготовки вчителів до інноваційної діяльності (Н. Клокар, Л. Ліхіцька, К. Макагон, Л. Подимова, Т. Поніманська, О. Огієнко, Р. Скульський).

Процеси кардинальних перетворень суспільства та школи потребують від учителя переорієнтації його свідомості на гуманістичні цінності та зростання ролі духовності, адекватні характеру інноваційної (творчої) педагогічної діяльності, бо вчитель є суб'єктом педагогічного процесу та головною діючою особою будь-яких перетворень у системі освіти. У зв'язку з цим виявилися протиріччя між традиційним рівнем реалізації діяльності вчителя та сучасними потребами школи і суспільства. Необхідність урахування вимог до сучасної інноваційної ситуації в освітньому середовищі вимагає формування майбутнього вчителя музики як суб'єкта інноваційної діяльності та переорієнтації дисциплін усіх циклів музично-педагогічної підготовки.

Вітчизняна вища школа має значні здобутки в галузі підготовки майбутніх фахівців до діяльності у сфері музичного мистецтва, зокрема музично-педагогічного (Н. Гузій, Н. Гуральник, О. Єременко, Л. Коваль, А. Козир, Л. Куненко, Г. Ніколаї, О. Олексюк, В. Орлов, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, І. Сташевська, В. Черкасов, В. Шульгіна, О. Щолокова, Д. Юник та ін.). Але наразі вкрай необхідно зосередитися на змістовій конкретиці інноваційної діяльності вчителя музики, з'ясувати, чому фахівці недостатньою мірою володіють інноваційними засобами діяльності, чому у них слабо розвинене прагнення до удосконалення музично-педагогічного процесу.

Аналіз наукової літератури з досліджуваної теми, а також вивчення практичного досвіду викладання фахових дисциплін на музично-педагогічних факультетах та в інститутах мистецтв педагогічних університетів дає змогу зробити висновок, що, попри значні й вагомні за теоретичними й прикладними результатами надбання, поза увагою залишається проблема комплексного дослідження теорії та практики формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності. Потребують розробки принципи, функції, методи та умови формування у студентів зазначеного феномена. Це зумовило доцільність виявлення якісно нових підходів до змісту й організаційно-методичного забезпечення процесу формування готовності вчителів музики до інноваційної діяльності у вищих навчальних закладах освіти, що і зумовило вибір теми дисертаційного дослідження: *"Формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності."*

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри фортепіанного виконавства та художньої культури Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова з проблеми "Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення підготовки вчителів музики (протокол № 5 від 30 грудня 2002 року). Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 9 від 19 травня 2011 року) й узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 9 від 29 листопада 2011 року).

Мета роботи полягає у розробці, обґрунтуванні й експериментальній перевірці запропонованих концептуальної моделі та організаційно-методичної

системи формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності.

У відповідності до мети дослідження були визначені такі **завдання**:

- узагальнити теоретико-методологічні основи інноваційної діяльності в музично-педагогічній освіті, зокрема, розглянути модернізацію та реформування музично-педагогічної освіти в контексті інноваційних процесів та дослідити сутність і генезис термінів "інновація", "педагогічна інновація"; узагальнити наукові підходи до аналізу інноваційної діяльності вчителя музики та ідентифікувати інноваційні концепції музичного навчання та виховання дітей;

- сформулювати парадигмально-концептуальну модель інноваційної діяльності вчителя музики згідно провідного синергетичного підходу;

- здійснити моделювання готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності та запропонувати методологію визначення основних характеристик особистості вчителя музики-інноватора, виокремити принципи та педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності;

- провести діагностику інноваційної діяльності у музичній освіті та готовності майбутніх учителів музики до неї, зокрема, обґрунтувати вибір критеріїв, показників та визначити рівні готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності;

- розробити методичні засади згідно з технологічною моделлю формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності та визначити послідовність управління ходом формувального експерименту та запропонувати інноваційний підхід до музично-інструментальної підготовки, а також довести ефективність результатів формувального експерименту.

Об'єктом дослідження є процес підготовки майбутніх учителів музики у вищих навчальних закладах освіти.

Предметом дослідження є теоретико-методологічне та науково-методичне забезпечення формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності в процесі їх підготовки.

Концепція дослідження полягає у такій системі ідей та положень.

Педагогічні інновації розглядаються як результат новаторсько-впроваджувальної діяльності вчителя (нові цілі, зміст, методи, технології, форми, засоби навчання і виховання, нові способи організації спільної діяльності суб'єктів навчання), що оновлює педагогічну теорію і практику, оптимізуючи досягнення окресленої перед суспільством освітньої мети.

Інноваційна концепція музичного навчання, згідно з синергетичним підходом, – це новітня система поглядів, об'єднана єдиним фундаментальним задумом, що визначає розуміння явищ і процесів музичного навчання та передбачає більш ефективну реалізацію процесу музичного виховання, є основою для розробки освітньої системи та конкретних педагогічних технологій та методик.

"Інноваційна діяльність педагога-музиканта" визначається як складне інтегральне утворення, сукупність різних за цілями та характером видів дій та засобів, що відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів і спрямовані на створення та внесення педагогом змін до власної системи роботи в контексті модернізації мистецької освіти.

Наукове осмислення педагогічної парадигми формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності дало змогу визначити інноваційну парадигму вчителя музики як базову парадигму нашого дослідження та розробити її структуру. Першим рівнем (ядром) інноваційної парадигми вчителя музики є полікультурний імператив, другий рівень представлений такими напрямками діяльності як науково-методична, новаторсько-впроваджувальна та музично-педагогічна, третій рівень представлений методиками та технологіями як результатами науково-дослідної діяльності, синергетичним ефектом як результатом новаторсько-впроваджувальної діяльності, духовністю та комунікативністю як результатами музично-педагогічної діяльності.

Синергетичний підхід визначено провідним щодо формування готовності до інноваційної діяльності майбутнього вчителя музики, оскільки він враховує багаторівневність інноваційної діяльності, самодетермінацію та самопроекування вчителя-новатора. Такий підхід дасть змогу вийти на якісно нові рівні власного професійного та особистісного саморозвитку вчителю музики, дозволить системне бачення професії вчителя, володіння високим рівнем узагальнення системи знань професійно-педагогічних та суміжних галузей науки й уміннями їх ефективного застосування. Високий рівень узагальненості зумовив складну структуру готовності та потребував створення її концептуальної моделі. Аналіз інноваційної діяльності вчителя музики з використанням градацій факторів соціалізації особистості дав можливість виокремити чотири підструктури інноваційної діяльності: мікропростір (рівень соціокультурного простору уроку), мезопростір (рівень соціокультурного простору школи), макропростір (національна освітня система) і мегапростір (європейський освітній простір).

Методологічну основу дослідження становлять: базові принципи теорії пізнання (об'єктивність, науковість, діалектичність, історизм, цілісність, взаємозв'язок й взаємозумовленість явищ та процесів дійсності); основні положення системного підходу як методологічного способу вивчення мистецько-педагогічних фактів, явищ, процесів; концептуальні положення теорії педагогічної інноватики, психолого-педагогічної науки з підготовки школярів, студентів та магістрів.

Теоретичною основою дослідження є наукові ідеї філософії, педагогіки, психології, висновки сучасних міждисциплінарних досліджень щодо різних напрямів професійної підготовки вчителів; визначення принципів і механізмів формування готовності до інноваційної діяльності у педагогічному процесі вищої школи, шляхів оптимізації цього процесу з позицій педагогічної інноватики в працях видатних діячів науки та культури про роль мистецтва як засобу творення особистості (Б. Асаф'єв, Л. Виготський, І. Зязюн, М. Каган,

Є. Назайкінський, С. Рубінштейн, В. Сухомлинський, Б. Яворський та ін.); наукові положення теорії моделювання педагогічних систем і процесів (О. Киричук, М. Кларін, В. Штофф), теорії педагогічної системи навчання (С. Архангельський, В. Безпалько, Ю. Бабанський, В. Кузь, Н. Кузьміна); теорії педагогічної інноватики (О. Огієнко, І. Підласий, Л. Подимова, В. Сластьонін, Н. Юсуфбекова); наукові теорії формування особистості в умовах художньо-творчої діяльності (Л. Коган, О.М. Леонт'єв, Е. Маркарян, В.Медушевський, Я. Пономар'єв, Б. Теплов); психолого-педагогічні концепції теорії та практики розвитку здібностей (Л. Бочкар'єв, Ф. Гоноболін, О. Костюк, В. Мерлін, К. Платонов, В. Ражніков); дослідження підготовки вчителя-музиканта (Е. Абдуллін, О. Арчажникова, Н. Бакланова, Н. Гузій, Н. Гуральник, Г. Падалка, О. Рудницька, С. Сисоева, Ю. Цагареллі, В. Шацька, О. Шевнюк, В. Шульгіна, О. Щолокова, Д. Юник).

Методи дослідження. Для розв'язання поданих завдань, використані загальнонаукові методи:

- аналітичний – для вивчення філософських, психолого-педагогічних, методичних та мистецтвознавчих досліджень, нормативних документів, а також педагогічного досвіду у вищих музичних закладах освіти з метою встановлення рівня теоретичного й практичного розв'язання проблеми;

- узагальнення – для визначення наукового апарату дослідження, формулювання його концептуальних положень та висновків;

- системно-структурний – для виявлення компонентної структури готовності до інноваційної діяльності у сфері музично-педагогічної освіти;

- моделювання – для конструювання технологічної моделі формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності, що відображає взаємозв'язки між структурними елементами феномена;

- спостереження, обговорення, опитування, порівняння, оцінювання – для виявлення рівнів оволодіння студентами готовністю до інноваційної діяльності;

- експериментального дослідження – для встановлення реального стану, відстеження динаміки, перевірки ефективності формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності;

- статистичної обробки результатів – для доведення достовірності й ефективності результатів педагогічного експерименту.

Організація дослідження. Дослідження здійснювалося протягом 2007–2013 років і охопило три етапи науково-педагогічного пошуку.

I етап (2007–2008 рр.) – опрацювання філософської, культурологічної, психолого-педагогічної й мистецтвознавчої літератури, змісту нормативних програм фахових дисциплін, чинних підручників і навчальних посібників; визначення методологічних підходів й концептуальних засад дослідження, вивчення та аналіз шляхів вирішення проблеми в сучасній практиці. Вивчення педагогічного досвіду формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності, визначення завдань, обґрунтування методики дослідження та добір його методів.

II етап (2008–2010 рр.) – обґрунтування інноваційної парадигми та концептуальної моделі інноваційної діяльності вчителя музики; визначення

категоріального апарату дослідження; проведення констатувального експерименту, узагальнення його результатів, доведення доцільності подальшої розробки означеної проблеми в системі підготовки майбутніх учителів музики; розробка технологічної моделі формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності.

III етап (2010–2013 рр.) – експериментальна перевірка ефективності розробленої концептуальної моделі та цілісної системи методичних засад формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності; проведення проміжних зрізів у контрольних та експериментальних групах; систематизація та узагальнення результатів; формулювання висновків дослідження, оформлення матеріалів дисертації.

Дослідно-експериментальна робота здійснювалася у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського, Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, Уманському державному педагогічному університеті імені П. Тичини, Клайпедському державному університеті та охопила 658 студентів, 159 викладачів музичних дисциплін та вчителів музики.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає в таких положеннях:

уперше:

– обґрунтовано синергетичний підхід до інноваційної концепції музичного навчання та виховання як новітньої системи поглядів, що об'єднана єдиним фундаментальним задумом, визначає розуміння явищ і процесів музичного навчання, передбачає ефективнішу реалізацію процесу музичного виховання та складається з чотирьох соціокультурних підструктур – мікропростору, мезопростору, макропростору та мегапростору інноваційної діяльності вчителя музики;

– визначено зміст та структуру інноваційної парадигми вчителя музики як трьохрівневу систему: 1) ядром інноваційної парадигми є полікультурний імператив; 2) напрями діяльності – музично-педагогічна, науково-дослідна та новаторсько-впроваджувальна; 3) результати діяльності – духовність та комунікативність, методики та технології, синергетичний ефект;

– розроблено технологічну модель формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності, яка включає концептуально-парадигмальний та процесуально-методичний блоки;

– запропоновано використання функцій управління (планування, аналіз, облік, мотивація, контроль та координація) для досягнення мети формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності та обґрунтовано зміст і послідовність етапів формування експерименту згідно з концептуальною моделлю інноваційної діяльності;

удосконалено:

– сутність, зміст і компонентну структуру готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності та критерії, показники і рівні сформованості означеного феномена;

– класифікацію педагогічних інновацій, яка доповнена такими ознаками: джерела виникнення, темп та методика здійснення, вид отриманого ефекту в результаті впровадження інновації;

– визначення поняття "інноваційної діяльності педагога-музиканта" як складного інтегрального утворення, сукупності дій та підходів, що відповідають основним етапам розвитку педагогічних інноваційних процесів і спрямовані на створення та внесення педагогом змін до власної методичної системи в контексті модернізації мистецької освіти;

подальшого розвитку дістали:

– теорія формування інноваційного потенціалу вчителя музики в контексті концепцій людського та інтелектуального потенціалів;

– розкриття змісту та специфіки інноваційних концепцій музичного навчання та виховання Е. Жак-Далькроза, М. Монтесорі, К. Орфа, З. Кодая, Ш. Сузукі, Г. Зілвея та методичні підходи до їх упровадження;

– визначення основних спільних та специфічних особистісних характеристик креативності та інноваційності вчителя;

– методичні підходи до використання дистанційних технологій музичного навчання – інтернет-конференції, інтернет-заняття, скайп-уроки.

Теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає у поглибленні:

– теорії та методики музичного навчання шляхом спроби вирішення проблеми удосконалення музично-фахової підготовки майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності;

– теорії та методики музичного виховання школярів у напрямі дослідження змісту, форм і методів виокремлених інноваційних концепцій музичного навчання та виховання;

– теорії педагогічної інноватики в контексті визначення науково-методичних положень щодо забезпечення способів формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю використання матеріалів та висновків дослідження у розробці навчальних програм, методичних розробок та рекомендацій з питань музично-педагогічної підготовки викладачів та студентів у вищих закладах освіти музичного профілю різних рівнів акредитації. Практичне значення становлять: навчально-методичні посібники автора для викладачів, студентів й магістрів музично-педагогічних факультетів та інститутів мистецтв, зокрема навчальні посібники "Основи інноваційної діяльності вчителя музики", "Основи орф-педагогіки"; рекомендовані до впровадження науково обґрунтовані теоретичні положення й отримані експериментальні результати в освітній процес вищих мистецьких навчальних закладів; спецкурс "Основи інноваційної діяльності вчителя музики", спрямований на мотиваційне заохочення студентів до оволодіння інноваційними концепціями музичного виховання та механізмами самостійної інноваційної діяльності.

Запропонована в роботі концептуальна модель інноваційної діяльності розширює методичний апарат дослідження процесу формування готовності

майбутніх учителів музики до неї. Теоретико-методичні положення та практичні досягнення дисертації можна використовувати у навчальній діяльності на мистецьких факультетах вищих педагогічних навчальних закладів, музичних академіях та у процесі самовдосконалення вчителів музики.

Результати дослідження *впроваджено* у навчально-виховний процес Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 07-10/1963 від 12.09.2013), Кримського гуманітарного університету (довідка № 110 від 05.11.2013), Могильовського державного університету імені А. А. Кулешова, республіка Беларусь (довідка від 05.09.2013), Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (довідка № 1479/1 від 18.09.2013), Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського (довідка № 2173 від 16.10.2013), Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини (довідка № 1523/01 від 29.08.2013), Клайпедського державного університету, Литва (довідка від 24.09.2013), Червонослобідської музичної школи (довідка № 47 від 20.09.2013), Черкаського дошкільного навчального закладу Центр розвитку дитини "Монтессорі Фемелі" (довідка № 3 від 07.09.2013), а також у процес підвищення кваліфікації учителів музики у Литовській асоціації вчителів музики (довідка від 23.09.2013).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеним науковим дослідженням і містить авторські розробки щодо формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності. Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації, які винесено на захист, одержані особисто автором і є його самостійним науковим доробком. Із наукових публікацій, що видані у співавторстві, у дисертації використано лише ті матеріали, які становлять індивідуальний доробок автора. Практичне впровадження результатів здійснено на основі особистих наукових ідей.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та методичні положення дисертації пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях: "Вища школа України в умовах глобалізації та інтеграції" (Черкаси, 2008), "Викладач і студент суб'єкт-суб'єктні відносини" (Черкаси, 2008), "Вища школа: удосконалення якості підготовки фахівців" (Черкаси, 2009), "Актуальные проблемы международного сотрудничества в области науки и образования" (Тамбов, Росія, 2010), "Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей" (Київ, 2010), "Формування аксіологічного компоненту у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів" (Ялта, 2011), "Наука и образование" (Рим, Італія, 2011), "Современные достижения в науке и образовании" (Нетанія, Ізраїль, 2011), "5th Conference of the European Network of Music Educators and Researchers of Young Children" (Гельсінки, Фінляндія, 2011), "Vocational Education and Training Ninth International Conference" (Оксфорд, Великобританія, 2011), "Мастацтва і асоба" (Мінськ, Белорусь, 2012), "30th ISME World Conference on Music Education Music Padeia: From Ancient Greek Philosophers Toward Global Music Communities" (Салоніки, Греція, 2012), "Современные достижения в науке и образовании" (Опатія, Хорватія, 2012), "Современные достижения в науке и

образовани" (Париж, Франція, 2013), "Современное музыкальное образование: традиции и инновации" (Белгород, Росія, 2013), "The First International Conference of Dalcroze Studies" (Ковентрі, Великобританія, 2013), "ESTA 2013 string teachers conference Oxford" (Оксфорд, Великобританія, 2013), "8th International Scientific Conference Problems in Music Pedagogy" (Даугавпілс, Латвія, 2013), "Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти" (Умань, Україна, 2013); щорічних звітних наукових конференціях викладачів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Обговорення результатів дослідження здійснювалось на засіданнях кафедр фортепіанного виконавства і художньої культури та теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Вірогідність і аргументованість результатів дослідження забезпечується методологічним і теоретико-методичним обґрунтуванням його вихідних положень; музикознавчим та психолого-педагогічним аспектами; використанням комплексу взаємопов'язаних методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження; пролонгованою дослідно-експериментальною роботою (2007–2013 рр.); результатами кількісної та якісної експериментальної перевірки розроблених методичних рекомендацій; позитивними наслідками впровадження у навчально-виховний процес інститутів мистецтв й музично-педагогічних факультетів педагогічних університетів розробленого навчально-методичного комплексу.

Кандидатська дисертація "Методичні засади самовдосконалення майбутнього вчителя музики в процесі навчання гри на скрипці" захищена 13 грудня 2006 року. Матеріали кандидатської дисертації у тексті докторської дисертації не використовувалися.

Публікації. Основні наукові результати дисертації висвітлюються у 60 наукових та науково-методичних працях, з них 25 статей у фахових наукових виданнях з педагогіки; а також у трьох монографіях (61,7 др. арк.), навчально-методичних посібниках для студентів та магістрів інститутів мистецтв та музично-педагогічних факультетів педагогічних університетів, у збірниках матеріалів наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 104 друкованих аркуші.

Структура дисертації зумовлена логікою наукового пошуку і складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, переліку використаних джерел (611 найменувань, з них 104 – іноземними мовами). Загальний обсяг тексту дисертації – 490 сторінок, з них 400 сторінок основного тексту, в якому 38 таблиць та 22 рисунка, що займають 29 сторінок. Робота містить 11 додатків на 38 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, представлено його концепцію, завдання, розкрито методологічні та теоретичні засади, охарактеризовано методи та етапи експериментально-

дослідної роботи, показано наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо апробації та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі – *"Теоретичні основи інноваційної діяльності в музично-педагогічній освіті"* – проведено аналіз генезису та сутності термінів "інновація" та "педагогічна інновація", розглянуто модернізацію та реформування музично-педагогічної освіти в контексті інноваційних процесів, узагальнено наукові підходи до аналізу інноваційної діяльності вчителя музики, ідентифіковано інноваційні концепції музичного навчання дітей.

Доведено, що інноваційна теорія концептуально та практично необхідна для становлення та модернізації освіти, оскільки інноваційний тип розвитку є основою удосконалення освітньої системи. У той же час, для освіти термін "інновація" лишається відносно новим. Узагальнення теорії педагогічної інноватики дало змогу простежити еволюцію терміну "інновація" та виявити різні підходи до класифікації інновацій.

Аналіз наведених у наукових дослідженнях тлумачень поняття "інновація" (І. Дичківська, П. Завлін, В. Лапін, І. Підласий, А. Підласий) засвідчив, що під терміном "інновація" різні автори розуміють об'єкти впровадження або його процес. Безпосередньо специфічний зміст інновації складають зміни, а головною функцією інноваційної діяльності є функція змін. Тому ми розглядали інновації як передумови і одночасно умови якісної зміни системи (об'єкта, предмета, явища тощо) в цілому, незалежно від того, про що йдеться: продукт (товар, послуга), технологічний процес, технічну систему або систему навчання, суспільство.

Зміст поняття "педагогічна інновація" знаходиться в процесі становлення та має неоднозначне тлумачення різними вченими (І. Дичківська, Н. Юсуфбекова, П. Щедровицький, В. Химинець). Педагогічні інновації – це загальна назва нового педагогічного продукту (теоретичного, практичного), що впроваджується у навчально-виховний процес – концепції, теорії, системи, моделі, методики, технології, методи, прийоми тощо. Авторська класифікація педагогічних інновацій проведена за такими ознаками: вид діяльності, джерела виникнення, міра новизни, термін дії, характер змін, масштаб змін, спосіб здійснення, темп здійснення, методика здійснення, вид ефекту, отриманого в результаті впровадження інновації.

Під педагогічними інноваціями у дослідженні будемо розуміти результат інноваційної діяльності (нові цілі, зміст, методи, технології, форми, засоби навчання і виховання, нові способи організації спільної діяльності суб'єктів навчання), що оновлює педагогічну теорію і практику, оптимізуючи досягнення окресленої перед соціумом освітньої мети.

Було виявлено, що у багаточисельних дослідженнях останнього часу (В. Андрущенко, Т. Берестова, І. Дичківська, І. Підласий, К. Шишов) авторами висловлюється пропозиція розглядати інноваційні процеси у галузі освіти як у вузькому, педагогічному, так і широкому, соціокультурному контекстах. Якщо педагогічні інновації у вузькому розумінні спрямовані на подолання кризи в освіті за рахунок підвищення якості навчання та виховання студентів, надання

освітньому процесу особистісно орієнтованого, гуманістичного характеру, то у широкому значенні вони сприяють формуванню креативно мислячої та соціально-адаптованої людини.

Інноваційна освіта є новою моделлю освіти інформаційного суспільства, яка будується на новому розумінні сутності освіти, вона по-іншому вибудовує освітній процес, змінює диспозицію учасників навчального процесу. Перехід до інноваційної моделі освіти пов'язується зі зламом стереотипів педагогічного мислення, звичних способів професійної діяльності, в межах яких функція викладача зводилась до трансляції соціокультурного спадку.

Загалом затребуваність розробки інноваційної проблематики мотивується особливостями реформування та розвитку сучасної музично-педагогічної освіти, необхідністю враховувати характер цього розвитку і відповідно орієнтувати напрями досліджень. Виявлення найсуттєвішого, зосередження на проблемах глобальних і специфічних явищ – головна мета розвитку теорії і практики мистецької освіти на сучасному етапі.

Загострення основної суперечності сучасної системи освіти – між швидким темпом прирощування знань у суспільстві та обмеженими можливостями їх засвоєння окремою людиною – змушує педагогічну теорію відмовитися від абсолютного ідеалу (всебічний розвиток особистості) та перейти до нового ідеалу – максимального розвитку здібностей та якостей людини. Зазначимо, що готовність майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності – це не пересічна освітня стратегія, що декларується, вона є вимогою часу та відображенням світових освітніх тенденцій. Володіння інноваціями є як умовою, так і наслідком інтеграційних процесів, що відбуваються в освіті.

Згідно з синергетичним підходом інноваційна концепція музичного навчання – це новітня система поглядів, об'єднана єдиним фундаментальним задумом, що визначає розуміння явищ і процесів музичного навчання та передбачає більш ефективну реалізацію процесу музичного виховання, є основою для розробки системи музичного виховання та конкретних педагогічних технологій. Серед найпоширеніших світових інноваційних концепцій музичного навчання відмітимо концепції Е. Жак-Далькроза, М. Монтесорі, К. Орфа, З. Кодая, Ш. Сузукі, Г. Зілвея.

Доведено, що жодна з розглянутих інноваційних концепцій не може бути механічно використана у сучасних національних школах як цілісна система. Українська музична педагогіка має свої принципові засади, спирається передусім на досягнення національної культури, усталені виховні традиції, досвід музикування, навчальні пріоритети тощо. Проте ґрунтовне знання інноваційних концепцій, розкритих у дисертації, необхідне, оскільки в кожній з них творчий учитель музики зможе знайти ще невикористані ефективні практичні методи і прийоми музичного навчання і виховання учнів, що дасть змогу йому розкрити власні методичні підходи до музичного навчання дітей молодшого шкільного віку та спонукатиме до власних інновацій.

Під час розгляду зазначених інноваційних концепцій було виявлено як спільність їх підходів до питань музичного виховання, так і відмінність у

виборі шляхів і засобів навчання (узагальнені положення цих концепцій подано у табл. 1).

Таблиця 1

Інноваційні концепції музичного виховання

Автор концепції, країна	Назва концепції	Провідний вид музичної діяльності	Основні положення
М. Монтесорі Італія- Нідерланди	Монтесорі-педагогіка	Музичний саморозвиток дитини у дидактично підготовлено-му середовищі	– свобода вибору; – наявність спеціального комплексу дидактичного матеріалу; – єдність розвитку музичності, оволодіння грою на музичних інструментах, співу та оволодіння основами нотної грамоти
К. Орф, Німеччина	Елементарне музикування	Елементарне музикування на дитячих музичних інструментах	– єдність музики, руху і мови; – зв'язок дитячої музичної творчості з традиціями імпровізації народного музикування; – використання орф-інструментів
Е. Жак-Далькроз, Швейцарія	Евритмія	Ритмічний рух	– розвиток "тілесного ритмічного чуття"; – розвиток музичного слуху, уміння "чути" очима і "бачити" вухами; – імпровізація як провідний метод виховання
З. Кодай, Угорщина	Релятивна сольмізація	Хоровий спів	– музичне виховання на основі національної культури; – розвиток співацько-хорових традицій; – використання ручних знаків та відносної сольмізації
Ш. Сузукі, Японія	Методика Сузукі	Гра на музичному інструменті	– створення музичного середовища; – навчання батьків разом із дитиною; – комбінування індивідуальних та групових занять
Г. Зілвей, Угорщина- Фінляндія	"Colour-strings"	Гра на музичному інструменті	– поділ навчання на три етапи – підготовчий, навчання на основі релятивного сольфеджіо та навчання на основі звуковисотної абсолютної системи; – використання кольору та візуальних образів; – використання інноваційних методичних прийомів (піщікато лівою рукою, гри натуральних флажолетів тощо)

Джерело: складено автором

Застосування синергетичного підходу довело, що інноваційна діяльність передбачає вищий ступінь педагогічної творчості, винахідництво в педагогічній практиці, що спрямоване на формування творчої особистості, враховує соціально-економічні та політичні зміни в суспільстві й проявляється у визначенні мети, цілепокладанні, завдань, а також змісту і технологій інноваційного навчання. Визначено, що сутність поняття "інноваційна

діяльність" відображає не лише особливості процесу оновлення, внесення нових елементів у традиційну систему освітньої практики, а й органічно включає характеристику індивідуального стилю діяльності вчителя-новатора.

З'ясовано, що інноваційна діяльність в освіті, яка виявляється у внесенні в освітню практику нових ідей, методик, технологій, у відмові від навчальних штампів, слугує оновленню змісту сучасної освіти, створює нові педагогічні технології, пропонує нові можливості для творчості вчителя, сприяє підготовці креативно мислячого фахівця. Аналіз наукових джерел засвідчив, що більшість авторів (Т. Демиденко, Н. Клокар, Л. Шевченко) визначають первинною функцією інноваційної діяльності внесення змін у навчально-виховний процес шляхом пошуку, розробки та запровадження педагогічних нововведень.

Доведено, що інноваційна діяльність є системною, спрямованою на реалізацію нововведень на основі використання та запровадження нових наукових ідей, знань, підходів або трансформації відомих результатів наукових досліджень і практичних розробок у новий або вдосконалений продукт. Вона носить комплексний, багатоплановий характер, вміщуючи єдність наукових, технологічних, організаційних заходів та призводить до синергетичного ефекту.

У нашому дослідженні розглядаємо "інноваційну діяльність учителя-музиканта" як складне інтегральне утворення, сукупність різних за цілями та характером видів дій, що має синергетичні властивості, які відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів і спрямовані на створення та внесення вчителем змін до власної системи роботи в контексті модернізації мистецької освіти.

У другому розділі – *"Методологічні аспекти моделювання готовності до інноваційної діяльності вчителя музики"* – сформульовано педагогічну парадигму дослідження, розроблено концептуальну модель інноваційної діяльності вчителя музики, виокремлено підходи, принципи та педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності, розглянуто основні характеристики потенціалу особистості вчителя музики-інноватора, розроблено методичні засади та технологічну модель формування готовності до інноваційної діяльності.

Наукове осмислення педагогічної парадигми в контексті формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності дало змогу визначити інноваційну парадигму вчителя музики як базову парадигму нашого дослідження, модель якої ми структуруємо у вигляді кулі, що має три рівні (ядро і дві оболонки): перший рівень – жорстке ядро – імператив; другий рівень – напрями діяльності та третій рівень – результати діяльності (рис. 1).

Дослідження змістовно-структурної характеристики готовності до інноваційної діяльності у тісній кореляції зі структурою фахової підготовки студентів музично-педагогічних спеціальностей та застосування синергетичного підходу дали можливість розробити концептуальну модель інноваційної діяльності вчителя музики. Готовність до інноваційної діяльності майбутнього вчителя музики має враховувати системне бачення професії вчителя музики, володіння високим рівнем узагальнення системи знань професійно-педагогічних та суміжних галузей науки й уміннями їх ефективного

застосування. Високий рівень узагальненості зумовлює складну структуру готовності та потребує створення її концептуальної моделі. Використання для аналізу інноваційної діяльності вчителя музики підходу градацій факторів соціалізації особистості (О. Мудрик), дозволив виокремити чотири підструктури: мікро-, мезо-, макро- і мегапростори (рис. 2). Кожен з соціокультурних просторів інноваційної діяльності потребує формування необхідних якостей, оволодіння інноваційними знаннями та методами, окремими видами діяльності.

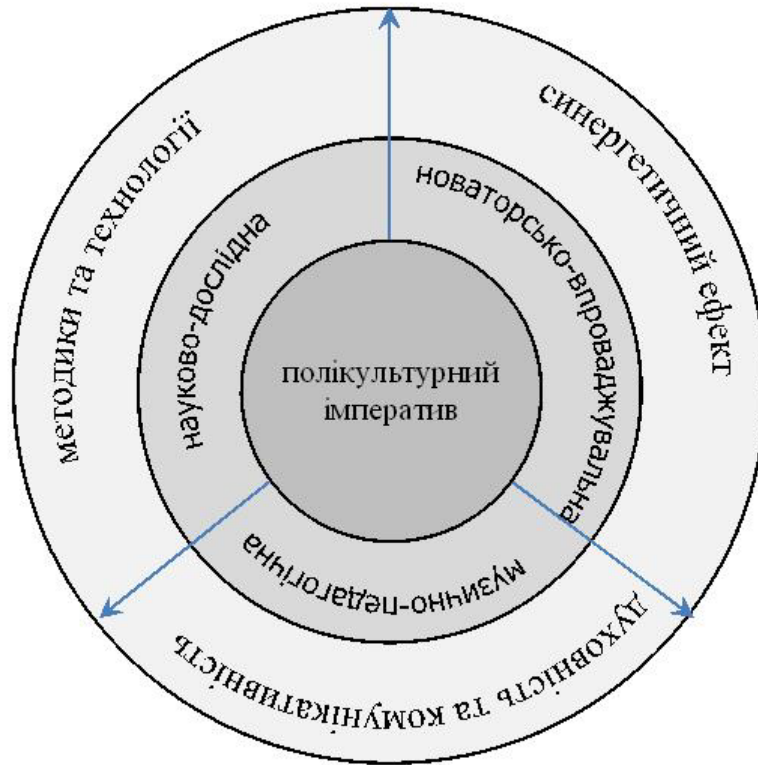

Рис. 1. Структура інноваційної парадигми вчителя музики

Джерело: авторська розробка

Мікропростір інноваційної діяльності вчителя музики розглядається на рівні соціокультурного простору уроку, тобто на рівні інноваційних методів, форм та засобів роботи з учнями – від адаптації відомих інноваційних методів до створення власних. Структура інноваційної діяльності вчителя музики у межах мікропростору та згідно з синергетичним підходом, вимагає розглядати її як єдність та сформованість певних компетентностей: психолого-педагогічних, музично-педагогічних, методичних, оскільки, на нашу думку, саме їх єдність та взаємодоповнюваність дасть змогу оволодіти майбутньому вчителю музики узагальненими засобами діяльності та використовувати інновації у педагогічному просторі уроку музики.

Мезопростір інноваційної діяльності вчителя музики представлено на рівні соціокультурного простору школи, адже вчитель-музикант має створювати та впроваджувати інновації в ході організаційної, просвітницької, виховної та інших видів діяльності не лише на уроці, а й поза межами уроку. Форми музично-просвітницької діяльності представлено у такий спосіб: концертно-лекційні форми – концерти, музичні бесіди тощо; діалогові форми

музичного спілкування – музичні диспути, круглі столи, дискусії; розважальні форми організації музичного дозвілля – вечори, дискотеки, вікторини, зустрічі; наочні форми музичної пропаганди – музичні газети, виставки.

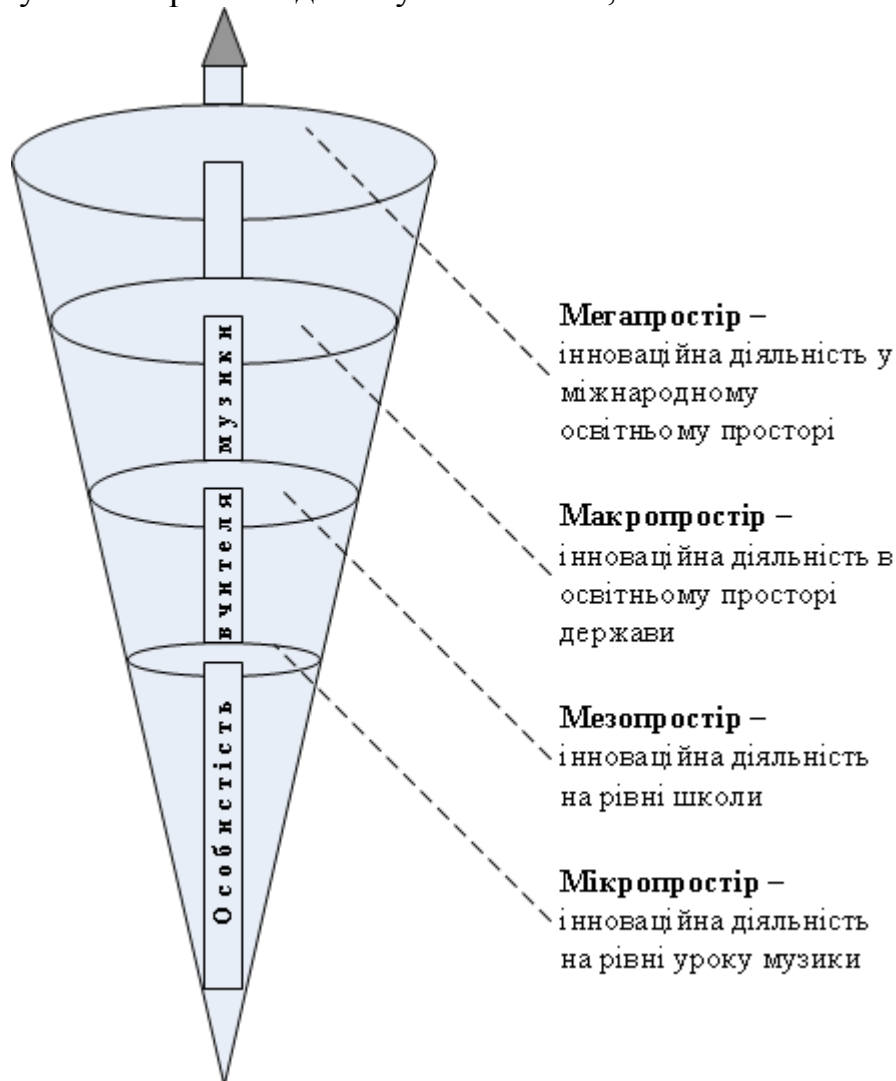

Рис. 2. Концептуальна модель інноваційної діяльності вчителя музики
Джерело: авторська розробка

Макростір передбачає інноваційну діяльність учителя музики в межах національної освітньої системи, який вимагає участі у всеукраїнських конференціях і семінарах, обмін досвідом з колегами, проведення власного наукового дослідження, написання підручників та навчальних посібників, участь у національних освітніх проектах. Макростір інноваційної діяльності має забезпечити сформованість методологічної культури та потребує розуміння сутності музично-педагогічних явищ, оволодіння методами наукового пізнання, ознайомлення з логікою дослідницького процесу, досвіду аналізувати й передбачати його подальший розвиток.

Мегастір передбачає в широкому розумінні планетарне охоплення, а в контексті Болонського процесу розгляд проблеми інноваційної діяльності вчителя музики, особливо важливим є європейський освітній простір, що включає: знання мов, полікультурну та інформаційну компетентності, які дають змогу оволодівати інноваціями за межами країни.

Процес формування готовності до інноваційної діяльності вчителя музики, на нашу думку, вимагає врахування таких науково-теоретичних підходів, як синергетичний, гуманістичний, системний, акмеологічний, компетентнісний, інтегративний та культурологічний. Розглянуті підходи, розроблені у наукознавстві, психології, педагогіці та в контексті інноваційної парадигми закладають методологічні основи проблеми дослідження. Разом з тим, кожен з проаналізованих підходів розкриває сутнісні окремі характеристики явищ. Тому дослідження феномену інноваційної діяльності не може обмежуватися одним уявленням про нього. Тільки інтеграція в систему та комплексне використання зазначених підходів створює передумови для розуміння і осягнення сутності феномену готовності до інноваційної діяльності й ефективного її формування у майбутніх учителів музики. Провідним підходом у нашому дослідженні ми обираємо синергетичний підхід, який найбільш суттєво відображає інноваційну діяльність, створюючи після впровадження інновацій синергетичний ефект згідно з нашою парадигмою дослідження.

Розгляд особистості вчителя музики-інноватора дав змогу виокремити внутрішні особистісні якості, характеристики та процеси, що є основою для оволодіння інноваційною діяльністю у межах усіх соціокультурних просторів музично-педагогічної діяльності. До базових внутрішніх особистісних якостей та характеристик учителя музики-інноватора відносяться: креативність, інноваційність, активність, самостійність, адаптивність, позитивна Я-концепція, саморегуляція, рефлексія та особистісна професійна позиція. Ці якості визначаємо як основу для формування готовності до інноваційної діяльності у межах усіх соціокультурних просторів авторської концептуальної моделі.

На основі узагальнення теоретичних джерел та підходів до вивчення таких якостей, як креативність та інноваційність особистості було виокремлено основні їх характеристики, а також виділені їх спільні ознаки (відкритість досвіду – чутливість до нових проблем; швидкість мислення – здатність швидко переходити від однієї категорії до іншої, від одного способу розв'язання до іншого) та здібності (дивергентні, конвергентні, почуття новизни, здатність знаходити аналогії та користуватися різними формами доказів, сміливість і незалежність суджень), що властиві як інноваційності, так і креативності.

Проведена пошукова робота дала змогу обґрунтувати методичні засади формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності та виокремити:

дотримання педагогічних принципів інноваційності, інваріантності та універсальності; системності та цілісності; інтеграції; контекстної діяльності; неперервності та наступності; особистісної орієнтації;

створення спеціально організованих педагогічних умов, а саме: осмислення теоретичних основ і набуття фундаментальних музично-педагогічних знань; мотивація оволодіння інноваційною діяльністю; використання сучасних технологій навчання та інноваційних методик у музично-виконавській підготовці; створення сприятливого навчального середовища для проведення тренінгів, мікроуроків тощо; розроблення й

запровадження ефективних методик психолого-педагогічного діагностування рівнів готовності до інноваційної діяльності;

управління впровадженням та поетапним застосуванням методик, що сприяли формуванню готовності до інноваційної діяльності (теоретичних, практичних, музично-виконавських).

Аналітична та моделююча робота уможливили створення авторської технологічної моделі формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності (рис. 3). Визначені методичні засади формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності забезпечили спрямованість навчально-виховного процесу на формування означеної готовності, сприяння оволодінню інноваційними та узагальненими професійно-педагогічними знаннями, умінням їх вдосконалювати та самостійно здобувати, з метою подальшої самореалізації в обраній професії.

У третьому розділі – *"Діагностика інноваційної діяльності музичної освіти та готовності до неї майбутніх учителів музики"* – досліджено наукові підходи до педагогічної діагностики інноваційної діяльності, проаналізовано стан упровадження педагогічних інновацій музичної освіти у різних навчальних закладах, обґрунтовано критерії, показники та виміряно рівні готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності.

Оскільки діагностика є однією з найважливіших ланок будь-якої педагогічної діяльності, невід'ємною частиною дидактичного процесу, засобом аналізу освітнього процесу і визначення його результатів з метою їхнього вдосконалення, застосування педагогічної діагностики в інноваційній діяльності вчителя музики багато в чому залежить від таких факторів: розвитку теорії і науково обґрунтованої педагогічної діагностики, її ефективної організації, яка включає технологію й кваліметричні методики вимірювання; оптимального вибору релевантних засобів і способів реалізації цілей.

Зокрема особливої важливості питання діагностики набувають у процесі експертизи та впровадження інновацій. Діагностика результатів здійснення психолого-педагогічних інновацій полягає у виявленні якісних та кількісних показників поліпшення результатів освітньої діяльності, тобто підвищення рівня: навчальних досягнень учнів, їх творчого розвитку; професійної майстерності вчителів; науково-методичного та матеріально-технічного стану закладу освіти та робочих місць вчителів.

За допомогою оціночного листа експертизи інноваційності (на основі розробок А. Хуторського та Л. Миронової) для з'ясування технологічної значущості інновацій всесвітньо відомих музикантів-педагогів, що вплинули на методичні досягнення українських учителів музики, було визначено коефіцієнт інноваційності музично-педагогічних концепцій: Е. Далькроза (38 балів), М. Монтессорі (37 балів), К. Орфа (42 бали), З. Кодая (43 бали), Ш. Сузукі (36 балів) та Г. Зілвея (43 бали). Оскільки кожна із зазначених концепцій отримала суму рангів більше ніж 30, то було статистично доведено інноваційність цих концепцій та перспективність їх упровадження у систему музичного навчання.

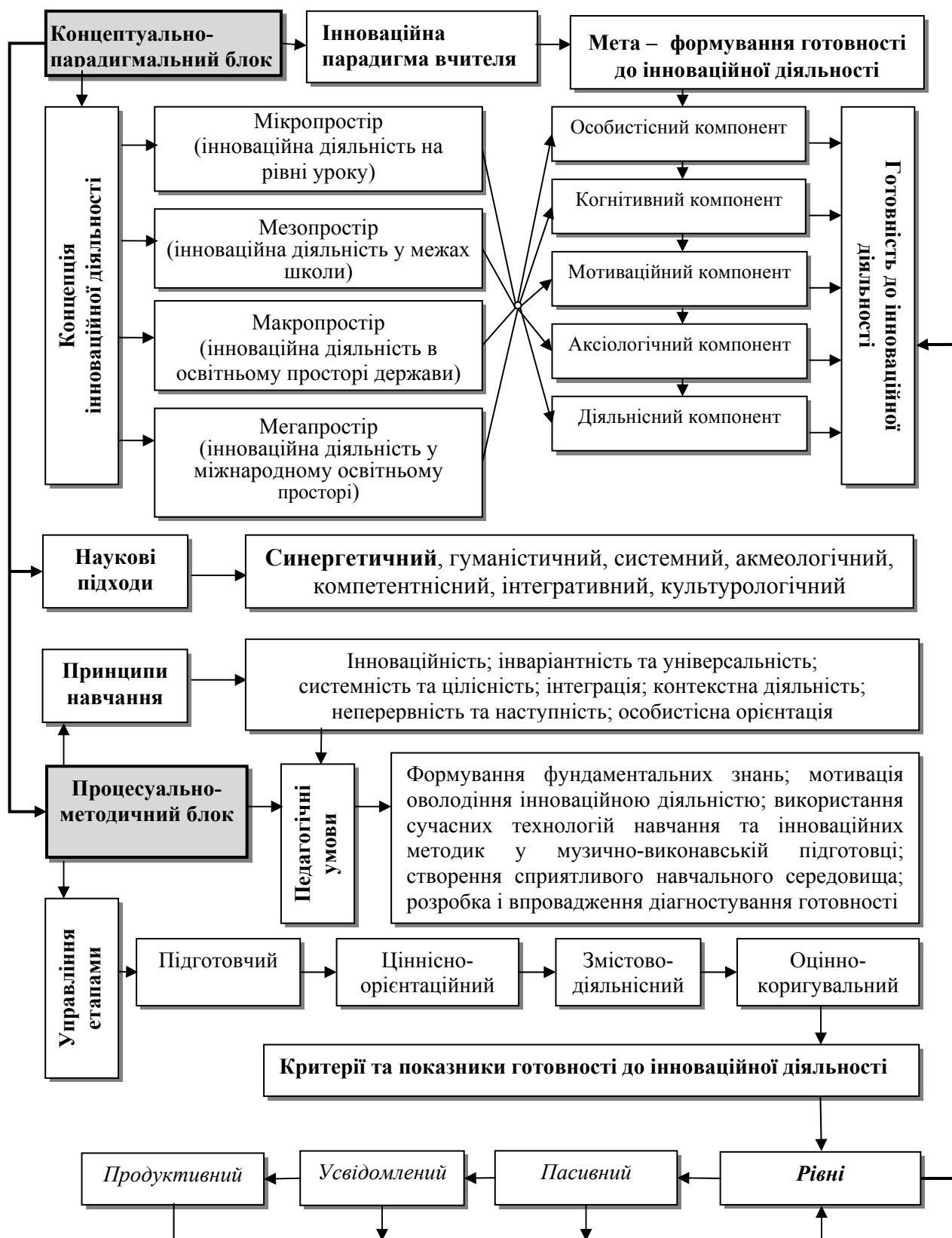

Рис. 3. Технологічна модель формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності
Джерело: авторська розробка

Аналіз особливостей та досвіду впровадження педагогічних інновацій у загальноосвітній школі засвідчив, що значна частина вчителів музики поки що не готова реалізовувати інноваційні ідеї у повному обсязі, так як не забезпечена методичними розробками для підвищення фахового рівня музично-освітньої діяльності, а також їх самовдосконалення.

Діагностика педагогічних інновацій у вищому навчальному закладі музичної освіти засвідчила, що сучасна вища музично-педагогічна освіта потребує впровадження інноваційних форм та методів навчання, які сприятимуть професійному становленню майбутнього вчителя музики. Поряд з традиційними методами в процесі музично-педагогічної підготовки застосовуються деякі інноваційні методи організації навчального процесу, орієнтовані на актуалізацію діяльнійшої позиції студентів: активізації творчих проявів студентів, проблематизації змісту музично-педагогічної підготовки, розвитку критичного мислення, моделювання та прогнозування музично-педагогічного процесу, проектні методи навчання. До інноваційних систем навчання доцільно віднести персоналізоване навчання та тьюторську систему підготовки майбутніх учителів.

З метою обґрунтування критеріїв готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності було розроблено відповідну структуру готовності, яка включає такі компоненти:

1. Особистісний – наявність особистісних характеристик, що сприяли інноваційній діяльності вчителя музики. Особистісний компонент розглядався як системоутворюючий: усі інші компоненти породжуються ним, реалізуються через нього, виступають його модифікаціями, оскільки власна активність особистості є основним механізмом включення у інноваційний процес як його суб'єкта.

2. Когнітивний – обізнаність майбутнього вчителя музики щодо сутності, особливостей інноваційної діяльності у певному соціокультурному просторі, а також особистісних вимог. Його головними елементами виступають: інноваційні музично-педагогічні знання та метакогнітивна обізнаність, що мають значний вплив на синергетичний ефект.

3. Мотиваційний – ставлення майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності у певному соціокультурному просторі, що визначає прагнення вчителя музики до удосконалення навчально-виховного процесу та оволодіння інноваційною діяльністю. До основних елементів компоненту було віднесено: інтерес до інноваційних методів музичного виховання особистості; установку на удосконалення музично-педагогічного процесу; сформованість власної інноваційної позиції як вчителя і музиканта.

4. Аксіологічний – відображає систему цінностей майбутнього вчителя музики: загальнолюдські, національні та професійні цінності, а також забезпечує врахування полікультурного імперативу.

5. Діяльнійший – активний прояв інноваційності у музично-педагогічній діяльності у різних соціокультурних просторах, виражається в опануванні науково-дослідною роботою, в умінні застосовувати інноваційні форми і

методи навчально-виховного процесу, займатися самопроектуванням власної діяльності згідно з синергетичним підходом.

Відповідно до компонентів було визначено критерії та показники готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності:

ступінь сформованості компетенцій та позитивної Я-концепції, що відображає особистісні характеристики майбутнього вчителя музики (сформованість позитивної Я-концепції; розвиненість креативності та інноваційності особистості; сформованість музично-педагогічної компетенції; сформованість інформатичної компетенції);

ступінь розуміння сутності, особливостей та вимог інноваційної діяльності, що розкриває обізнаність щодо інноваційної діяльності (сформованість узагальнених та інноваційних знань щодо музично-педагогічної діяльності; усвідомлення сутності інноваційної діяльності; метакогнітивна обізнаність);

міра прагнення майбутнього вчителя музики до оволодіння інноваційною діяльністю та творчою самореалізацією, що характеризує ставлення до інноваційної діяльності (наявність інтересу до інноваційних методів музичного навчання та виховання; сформованість установки на удосконалення музично-педагогічного процесу; сформованість власної інноваційної позиції як педагога та музиканта);

міра усвідомлення системи цінностей майбутнім учителем, що відображає систему цінностей майбутнього вчителя музики (сформованість загальнолюдських цінностей; усвідомлення національних ідей; характер педагогічних цінностей);

міра здатності створювати, впроваджувати та адаптувати інновації у музично-педагогічній діяльності, що виявляє прояв інноваційності у музично-педагогічній діяльності (володіння саморегуляцією та рефлексією; володіння інноваціями у навчально-виховній та самостійній музично-творчій діяльності; володіння науково-методичною діяльністю).

До кожного з критеріїв було розроблено інструментарій дослідження, водночас для всіх застосовувалася єдина система визначення рівнів прояву, яка уможливила порівняння різних аспектів готовності та узагальнення отриманих результатів.

Визначені критерії та їх показники дали змогу виокремити три рівні готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності:

– **пасивний рівень (низький)** характеризується низькою мотивацією до оволодіння інноваційною діяльністю та творчої самореалізації; елементарною теоретичною підготовкою щодо сутності, особливостей та вимог, які інноваційна діяльність висуває до особистості вчителя; нездатністю впроваджувати інновації у музично-педагогічній діяльності; неусвідомленням системи цінностей майбутнім учителем; низьким рівнем сформованості якостей та здібностей, що сприяють інноваційній діяльності; несформованістю позитивної Я-концепції;

– **усвідомлений рівень (середній)** характеризується наявністю спонукальних мотивів до оволодіння інноваційною діяльністю та творчої

самореалізації, достатньою теоретичною підготовкою щодо сутності, особливостей та вимог, які інноваційна діяльність висуває до особистості вчителя; частковою здатністю впроваджувати інновації у музично-педагогічній діяльності; частковим усвідомленням системи цінностей майбутнім учителем; достатнім рівнем сформованості якостей та здібностей, що сприяють інноваційній діяльності; сформованістю позитивної Я-концепції;

– **продуктивний рівень (високий)** характеризується усвідомленою та аргументованою мотивацією щодо оволодіння інноваційною діяльністю та творчою самореалізацією; ґрунтовною теоретичною підготовкою щодо сутності, особливостей та вимог, які інноваційна діяльність висуває до особистості вчителя-новатора; здатністю створювати та впроваджувати інновації у музично-педагогічній діяльності; усвідомленістю системи цінностей майбутнім учителем; високим рівнем сформованості якостей та здібностей, що сприяють інноваційній діяльності; позитивної Я-концепції.

На першому етапі констатувального експерименту було проведено анкетування 392 майбутніх учителів музики, узагальнені дані анкетування засвідчили, що 63 % майбутніх учителів музики мають низький рівень готовності до інноваційної діяльності, адже вони не розуміють сутності цієї категорії та майже не володіють інноваційними знаннями і вміннями; 35 % (середній рівень) – розуміють певною мірою сутність інноваційної діяльності та частково володіють узагальненими знаннями і вміннями; на високому рівні виявилось лише 2 % студентів, які розуміють сутність інноваційної діяльності та не лише володіють інноваційними знаннями та вміннями, а й прагнуть їх постійно удосконалювати.

Крім того, на цьому етапі було з'ясовано, що проблема готовності до інноваційної діяльності є достатньо актуальною для майбутніх учителів музики. Адже 97,3 % опитаних вважають, що вчитель музики має бути інноватором. Проте в ході аналізу анкет було з'ясовано, що у більшості респондентів виникають труднощі щодо визначення сутності інноваційної діяльності у музично-педагогічному процесі, вони не володіють, або лише частково володіють інноваційними формами, методами.

Наступний етап констатувального експерименту був пов'язаний з визначенням рівнів сформованості готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності за допомогою розроблених нами критеріїв та їх показників (табл. 2).

Так, 7,35 % майбутніх учителів музики характеризуються низьким прагненням до інноваційної діяльності та творчої самореалізації, елементарною теоретичною підготовкою щодо інноваційної діяльності, низькою сформованістю метакогнітивної обізнаності; низьким рівнем сформованості якостей та здібностей особистості необхідних для інноваційної діяльності; низьким рівнем здатності створювати, впроваджувати та адаптувати інновації у музично-педагогічній діяльності.

Прагненням до інноваційної діяльності та творчої самореалізації на середньому рівні характеризується 89,71 % майбутніх учителів музики; достатньою теоретичною підготовкою щодо інноваційної діяльності, середньою

сформованістю метакогнітивної обізнаності; неповним комплексом сформованості якостей та здібностей особистості необхідних для інноваційної діяльності; деякою скутістю у здатності впроваджувати інновації у музично-педагогічну діяльність. Зазначимо, що лише 2,94 % студентів мають високий рівень готовності до інноваційної діяльності.

Таблиця 2

Розподіл студентів за рівнями готовності до інноваційної діяльності

Критерії	Рівні вираження критеріїв					
	Низький (1 гр.)		Середній (2 гр.)		Високий (3 гр.)	
	особи	%	особи	%	особи	%
Міра прагнення майбутнього вчителя музики до оволодіння інноваційною діяльністю та творчої самореалізації	20	14,71	102	75,00	14	10,29
Ступінь розуміння сутності особливостей та вимог інноваційної діяльності	46	33,82	90	66,18	0	0
Ступінь сформованості особистісних властивостей та сформованість позитивної Я-концепції	10	7,35	122	89,71	4	2,94
Міра здатності створювати, впроваджувати та адаптувати інновації у музично-педагогічній діяльності	14	10,29	118	86,77	4	2,94
Міра усвідомлення системи цінностей майбутнім вчителем	14	10,29	110	80,89	12	8,82
Загальний рівень готовності до інноваційної діяльності	10	7,35	122	89,71	4	2,94

Джерело: розраховано автором

На відміну від першого етапу констатувального експерименту під час другого – нами не було виявлено жодного студента, який би володів готовністю до інноваційної діяльності на високому рівні. Це пов'язано з тим, що студенти під час відповідей на запитання анкети подекуди переоцінювали власні знання, вміння та досвід щодо інновацій у педагогічній діяльності вчителя музики, замінюючи це поняття деякими власними трактуваннями.

У четвертому розділі – *"Організація процесу та ефективність формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності"* – було визначено принципи організації та зміст процесу формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності, визначено послідовність управління ходом формування експерименту, запропоновано інноваційний підхід до музично-інструментальної підготовки в ході формування експерименту та визначено ефективність формування експерименту.

Поетапне проведення формування експерименту було спрямовано на вирішення завдання формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності відповідно до розробленої концептуальної моделі інноваційної діяльності вчителя музики та технологічної моделі формування готовності до інноваційної діяльності. Виходячи з мети і завдань кожного з етапів формування роботи, добиралися спеціальні форми і методи експериментальної роботи зі студентами (рис. 4).

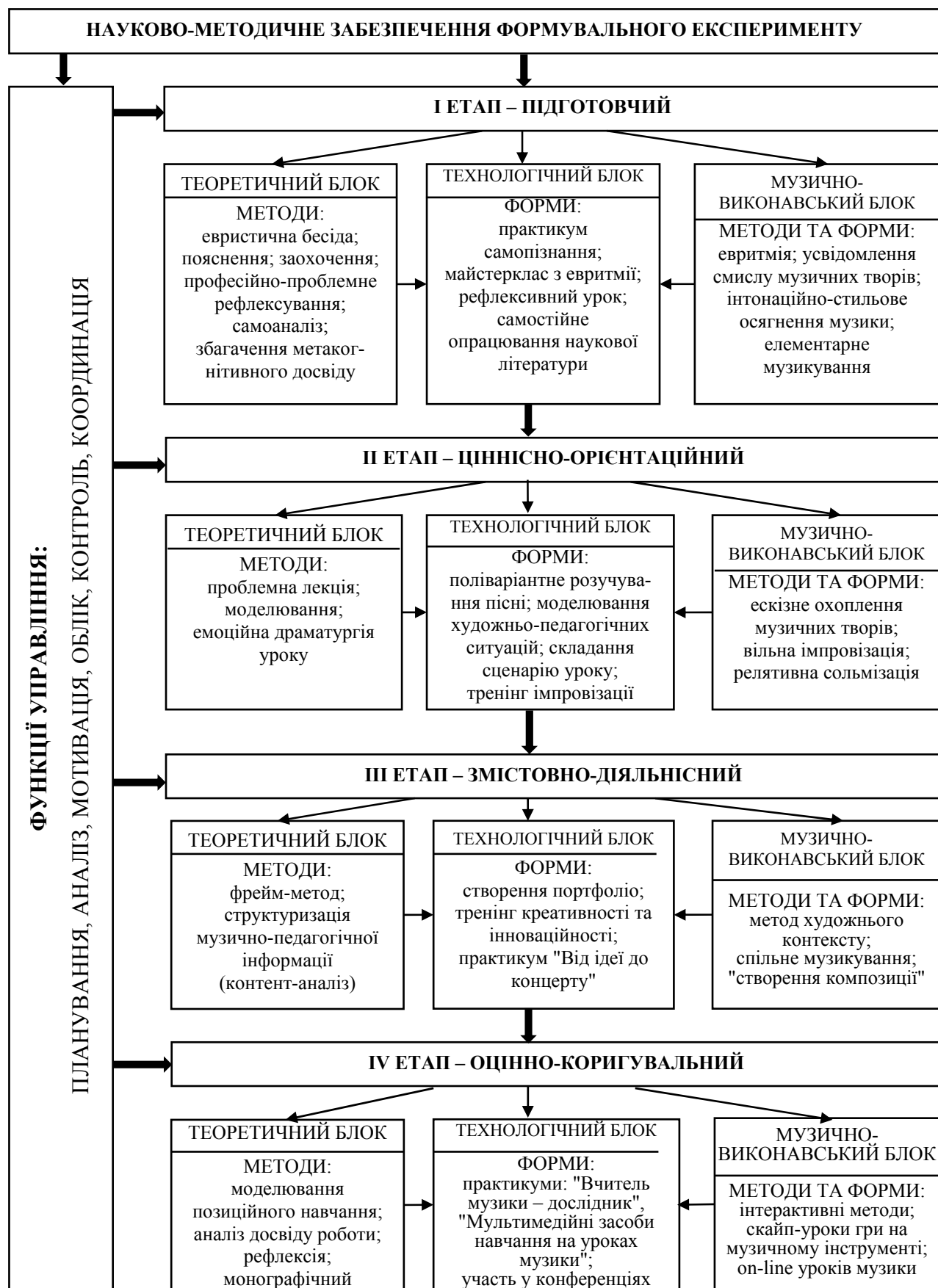

Рис. 4. Управління етапами та зміст блоків формуального експерименту
Джерело: авторська розробка

Від нижчого до вищого рівня сформованості готовності до інноваційної діяльності майбутні вчителі музики в процесі впровадження відповідної технології проходили чотири етапи, що забезпечували комплексне формування компонентів готовності до інноваційної діяльності (аксіологічного, мотиваційного, когнітивного, особистісного та діяльнісного), які уможлилювали опанування інноваційною діяльністю у соціокультурних просторах діяльності вчителя музики (мікропросторі, мезопросторі, макропросторі та мегапросторі).

Перший етап – підготовчий, конструювання змісту навчання і виховання, що адекватний завданням підготовки майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності. Метою етапу було загальне ознайомлення майбутніх учителів музики з проблематикою інноваційної діяльності педагога та формування базових знань і умінь щодо інноваційної діяльності.

Другий етап – ціннісно-орієнтаційний – стимулювання розвитку професійно-педагогічної спрямованості майбутніх учителів музики на формування готовності до інноваційної діяльності. Метою етапу було загальне ознайомлення майбутніх учителів музики з особливостями інноваційної діяльності у мікропросторі.

Третій етап – змістовно-діяльнісний – формування когнітивного, особистісного, діяльнісного компонентів готовності майбутнього учителя музики до інноваційної діяльності. Метою етапу було загальне ознайомлення майбутніх учителів музики з особливостями інноваційної діяльності у просторі загальноосвітнього навчального закладу.

Четвертий етап – оцінно-коригувальний – аналіз та оцінка отриманих результатів з метою їх коригування. Метою етапу було ознайомлення майбутніх учителів музики з особливостями інноваційної діяльності на національному та міжнародному освітніх просторах, підсумки знань отриманих на попередніх етапах та методом рефлексії осягнення власної готовності до інноваційної діяльності.

Формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності вимагало від експериментатора вміння ефективно управляти ходом формувального експерименту для отримання студентами базових знань і умінь щодо необхідних якостей та характеристик для інноваційної діяльності. У класичному вигляді управління включає такі функції: планування, аналіз, мотивація, організація, контроль, координація та облік – всі вони були задіяні під час формувального експерименту.

Розробка методичних засад формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності потребувала використання інноваційного підходу до музично-інструментальної підготовки. Адже вона є складовою фахової підготовки студентів музично-педагогічних факультетів та інститутів мистецтв вищої школи, що залучає майбутніх учителів до виконавських традицій, норм культури, до художньо-естетичних цінностей та разом з тим має значні резерви для прояву індивідуальності, самостійності, творчої активності та формування готовності до інноваційної діяльності.

Основними завданнями цієї підготовки було: визнання самотності та самоцінності кожного студента, розкриття його сутнісних сил; компетентісна комунікація між викладачем і студентом; упровадження інноваційних видів музично-педагогічної діяльності; ознайомлення з мультимедійними програмами, які допомагали в опануванні професійними навичками, з різноманітними стилями і формами музичних творів; виховання уміння розвивати художній образ музичного твору на основі творчого прочитання нотного тексту та власного виконавського досвіду; розвиток навичок креативності під час роботи над музичним твором; робота над розширенням репертуару, що входить до шкільної програми зі слухання музики тощо.

Для визначення ефективності запропонованої технології формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності, виявлення якісних і кількісних змін у досліджуваних процесах, була розроблена методика контрольного експерименту. Вона включала проведення діагностичних зрізів за програмою констатувального експерименту з використанням ідентичних йому методів (опитування, протоколювання спостережень, творчих завдань, тестів, самозвітів), а також порівняльний аналіз результатів констатувального та контрольного діагностування за показниками розроблених нами критеріїв готовності до інноваційної діяльності в експериментальній та контрольній групах. Ефективність застосованої методики було визначено, виходячи з критеріїв готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності.

Порівняння отриманих експериментальних даних констатувального та контрольного зрізів ЕГ та КГ подано у табл. 3.

Таблиця 3

Динаміка формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності

Групи	Рівні готовності до інноваційної діяльності						Середнє арифметичне (бали)	Медіана (бали)	Мода (бали)	Стандартне відхилення (бали)
	Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень					
	особи	%	особи	%	особи	%				
Констатувальний експеримент										
КГ	6	8,82	58	85,30	4	5,88	77,1	76,00	96,00	24,69
ЕГ	6	8,82	62	91,18	–	–	72,8	73,00	100,00	23,45
Формувальний експеримент										
КГ	4	5,88	60	88,24	4	5,88	79,3	79,50	107,00	20,51
ЕГ	–	–	46	67,65	22	32,35	108,4	99,00	136,00	24,56

Джерело: розраховано автором

Отже, формувальну дослідно-експериментальну роботу в даному напрямку можна вважати ефективною, оскільки вона: сприяє позитивному ставленню до оволодіння інноваційною діяльністю та формуванню духовно-ціннісних орієнтацій; забезпечує теоретичну підготовку щодо інноваційної діяльності у мікропросторі, мезопросторі, макропросторі та мегапросторі педагогічної діяльності вчителя музики; допомагає усвідомленню майбутнім

учителем музики системи цінностей – загальнолюдських, національних, особистісних та педагогічних; сприяє формуванню особистісних характеристик учителя-новатора; допомагає майбутньому учителю музики оволодіти здатністю створювати, впроваджувати та адаптувати інновації у музично-педагогічній діяльності.

Для доведення репрезентативності отриманих даних у результаті формувального експерименту було застосовано їх обробку статистичними методами за допомогою такого алгоритму:

1. Сформульовано статистичні гіпотези:

Перша гіпотеза (H_0): кількість студентів, які отримали 49 і більше балів (досягли середнього та високого рівнів) в ЕГ не більше ніж в КГ;

Друга гіпотеза (H_1): які отримали 49 і більше балів в ЕГ, більше ніж в КГ;

2. Здійснено перевірку істинності сформульованих гіпотез за допомогою статистичного критерію узгодження Фішера (φ). Застосування цього критерію дало змогу оцінити ймовірність відмінностей між двома вибірками, в яких зафіксовано ефект впливу розробленої технології.

Емпіричне значення $\varphi_{емп}$ вираховувалося за формулою:

$$\varphi_{емп} = (\varphi_1 - \varphi_2) \cdot \sqrt{\frac{n1 \cdot n2}{n1 + n2}}$$
, де φ_1 – значення, відповідне більшому процентному показнику; φ_2 – значення, відповідне меншому процентному показнику; $n1$ – кількість спостережень у ЕГ; $n2$ – кількість спостережень у КГ.

У нашому випадку $\varphi_{емп}$ дорівнював 3,588 та засвідчив, що φ табличне $< \varphi$ експериментального, а це означає, що φ лежить поза інтервалом прийняття нуль-гіпотези.

Отже, можна зробити висновок, що запропонована технологія формування готовності до інноваційної діяльності є ефективною, вона сприяла позитивному ставленню майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності у визначених просторах, прагненню до удосконалення навчально-виховного процесу; обізнаності майбутнього вчителя музики щодо сутності, особливостей інноваційної діяльності у певному соціокультурному просторі, а також особистісних вимог до духовності та комунікативності; активному прояву інноваційної діяльності у музично-педагогічній діяльності; наявності особистісних характеристик, що сприяли прояву інноваційної діяльності майбутнього вчителя музики та створювали синергетичний ефект.

ВИСНОВКИ

У дисертації проведено теоретико-методологічне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукової проблеми формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності. Вперше у музично-педагогічній освіті досліджено особливості формування готовності до інноваційної діяльності майбутніх учителів музики в контексті педагогічної інноватики в теорії і практиці музичної освіти.

Проведене дослідження та розв'язання всіх поставлених завдань дає підстави зробити такі висновки.

1. На сьогодні постала необхідність модернізації змісту, форм і методів підготовки конкурентоспроможних фахівців на освітньому ринку праці в різних галузях освіти в цілому та мистецької зокрема. Саме тому, в нашій країні актуалізуються питання підготовки майбутнього вчителя до інноваційної діяльності. Виділення педагогічної інноватики в самостійну галузь пов'язано з суперечністю між наявною потребою у модернізації мистецької освіти та неспроможністю вчителів її реалізувати.

Затребуваність розробки інноваційної проблематики мотивується особливостями реформування та модернізації сучасної музично-педагогічної освіти. Загострення основної суперечності сучасної системи освіти – між швидким темпом прирощування знань у суспільстві та обмеженими можливостями їх засвоєння окремою людиною змушує педагогічну теорію відмовитися від абсолютного ідеалу (всебічний розвиток особистості) та перейти до нового ідеалу – максимального розвитку здібностей та якостей людини. Готовність майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності є вимогою часу та вираженням світових освітніх тенденцій. Освоєння інновацій є як умовою, так і наслідком інтеграційних процесів, що відбуваються в освіті.

Дослідження сутності та генезису термінів "інновація" та "педагогічна інновація" засвідчило, що для освіти ці терміни лишаються відносно новими. Аналіз теорії педагогічної інноватики дав змогу простежити еволюцію терміну "інновація", узагальнити різні класифікації інновацій. Під педагогічними інноваціями у дослідженні розуміється результат інноваційної діяльності (нові цілі, зміст, методи, технології, форми, засоби навчання і виховання, нові способи організації спільної діяльності суб'єктів навчання), що оновлюють педагогічну теорію і практику, оптимізуючи досягнення окресленої перед суспільством освітньої мети.

2. Основу і зміст інноваційних процесів у мистецькій освіті становить новаторська діяльність учителя музики, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень у традиційну систему мистецької освіти, що передбачає найвищий ступінь педагогічної творчості. "Інноваційна діяльність педагога-музиканта" – це складне інтегральне утворення, сукупність різних за цілями та характером видів дій, що відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів і спрямовані на створення та внесення вчителем змін до власної системи роботи в контексті модернізації та реформування мистецької освіти. Суб'єктом, носієм інноваційного процесу є, насамперед, учитель-новатор, що володіє рисами інноваційної особистості.

Згідно з синергетичним підходом інноваційна концепція музичного навчання – це новаторська система поглядів, об'єднана єдиним фундаментальним задумом, що визначає розуміння явищ і процесів музичного навчання та передбачає більш ефективну реалізацію процесу музичного виховання, є основою для розробки освітньої системи в цілому та конкретних педагогічних технологій. Аналіз концепцій музичного навчання і виховання

школярів надав можливість виокремити інноваційні концепції – Е. Жак-Далькроза, М. Монтесорі, К. Орфа, З. Кодая, Ш. Сузукі, Г. Зілвея. Спільним для них є прагнення засобами музики вплинути на духовний світ дитини, сприяти гармонійному розвитку особистості, вихованню емоційної чутливості та музичних здібностей, засвоєнню музики як специфічної мови людського спілкування. Їх відмінність полягає у виборі провідного виду музичної діяльності: у К. Орфа – елементарне музикування на дитячих музичних інструментах; у Е. Жак-Далькроза – це ритмічний рух; у З. Кодая – хоровий спів; у Ш. Сузукі та Г. Зілвея – гра на музичному інструменті. На основі аналізу існуючих підходів до впровадження інновацій та за допомогою оціночного листа експертизи інноваційності було визначено рівень інноваційності названих концепцій, що статистично довело їх інноваційність.

3. Наукове осмислення існуючих освітніх парадигм дало можливість визначити інноваційну парадигму вчителя музики як базову парадигму дослідження, модель якої ми структуруємо у вигляді кулі, що має три рівні (ядро і дві оболонки). Ядром інноваційної парадигми вчителя музики є полікультурний імператив, другий рівень представлений напрямками діяльності – науково-дослідна, новаторсько-впроваджувальна та музично-педагогічна, третій рівень містить методики та технології як результат науково-дослідної діяльності, синергетичний ефект як результат новаторсько-впроваджувальної діяльності, духовність та комунікативність як результати музично-педагогічної діяльності.

Концептуальна модель інноваційної діяльності вчителя музики містить чотири соціокультурні підструктури інноваційної діяльності: мікропростір – простір уроку музики, тобто рівень інноваційних методів, форм та засобів роботи з учнями; мезопростір – простір школи, який передбачає створення та впровадження інновацій в ході організаційної, просвітницької, виховної та інших видів діяльності; макропростір – простір національної освітньої системи, вимагає участі у всеукраїнських конференціях і семінарах, обмін досвідом з колегами, проведення власного наукового дослідження, написання підручників та навчальних посібників, участь у національних освітніх проектах; мегапростір – міжнародний освітній простір, передбачає знання мов, полікультурну та інформатичну компетентності, що дозволяють приймати участь у міжнародних інноваційних програмах.

4. Узагальнення підходів, принципів та педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності потребує під час розробки технології формування готовності до інноваційної діяльності об'єднання в єдиний комплекс синергетичного, гуманістичного, системного, акмеологічного, компетентнісного, інтегративного та культурологічного підходів. Тільки інтеграція в систему та комплексне використання зазначених підходів створює передумови для розуміння і осягнення сутності феномену готовності до інноваційної діяльності й ефективного формування її у майбутніх учителів музики. Провідним підходом є синергетичний підхід, який найбільш суттєво впливає на інноваційну діяльність, створюючи після впровадження інновацій синергетичний ефект згідно нашої парадигми дослідження.

Аналітична та моделююча робота уможливили створення власної технологічної моделі формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності. Музично-педагогічна підготовка майбутнього вчителя музики забезпечить успішне формування готовності до інноваційної діяльності за умови реалізації запропонованих нами концептуально-парадигмального та процесуально-методичного блоків, а саме: орієнтація педагогічного процесу на розроблену модель інноваційної діяльності вчителя музики та врахування інноваційної парадигми, екстраполяція їх основних положень та структури на зміст музично-педагогічної підготовки; дотримання запропонованих принципів навчання, впровадження в процес музично-педагогічної підготовки педагогічних умов та управління етапами формування готовності до інноваційної діяльності; педагогічний супровід формування означеного феномену.

5. Діагностика особливостей упровадження педагогічних інновацій у закладах освіти свідчить, що на сьогодні тривають інноваційні зміни. У той же час, переважна більшість вчителів не готова до інноваційних змін, оскільки не знайома або частково знайома з інноваційними методиками та технологіями, не володіє основами педагогічної інноватики. Зокрема значна частина вчителів музики поки що не готова реалізувати інноваційні ідеї у повному обсязі, оскільки вони потребують значної методичної роботи, спрямованої на підвищення фахового рівня музично-освітньої діяльності.

Відповідно до концептуальної моделі, визначено готовність майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності як інтегральне особистісне утворення, що складається зі сукупності взаємопов'язаних якостей, які дають змогу опанувати інноваційну діяльність. Її компонентами є: особистісний – наявність особистісних якостей, що сприяють інноваційній діяльності вчителя музики; когнітивний – обізнаність майбутнього вчителя музики щодо сутності, особливостей інноваційної діяльності у конкретному соціокультурному просторі та особистісних вимог; мотиваційний – ставлення майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності у певному просторі, що визначає прагнення вчителя музики до удосконалення навчально-виховного процесу та оволодіння інноваційною діяльністю; аксіологічний – засвоєння та прийняття вчителем системи цінностей новаторської педагогічної праці; діяльнісний – активний прояв інноваційної діяльності у музично-педагогічній праці в різних соціокультурних просторах.

Розробка компонентної структури готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності дала змогу визначити відповідні критерії: ступінь сформованості компетенцій та позитивної Я-концепції; ступінь розуміння сутності, особливостей та вимог інноваційної діяльності; міра прагнення майбутнього вчителя музики до оволодіння інноваційною діяльністю та творчою самореалізацією; міра усвідомлення цінностей майбутнім учителем; міра здатності створювати, впроваджувати та адаптувати інновації у музично-педагогічній діяльності. Визначені критерії та їх показники дають змогу діагностувати три рівні готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності: пасивний, усвідомлений та продуктивний рівні.

Обробка результатів констатувального експерименту засвідчила, що проблема інноваційної діяльності є достатньо актуальною для майбутніх учителів музики, адже більшість опитаних студентів (79%) пов'язують рівень готовності до інноваційної діяльності з ефективністю музичного виховання школярів. У той же час, більшість респондентів (89,71%) не готова до інноваційної діяльності на достатньому рівні, а також їм не вистачає інноваційних знань щодо музично-педагогічних процесів, вони не володіють або частково володіють здатністю проявляти інноваційність у музично-педагогічній діяльності.

6. Управління ходом формувального експерименту включало такі функції – аналіз, мотивацію, організацію, контроль, координацію, облік та дало змогу на практиці реалізувати запропоновану технологію формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності, підтвердити доцільність поетапного оволодіння готовністю до інноваційної діяльності в залежності від соціокультурного простору (мікропростір, мезопростір, макропростір, мегапростір), отримати широкий експериментальний матеріал для подальшої оцінки його ефективності.

Музично-інструментальна підготовка сприяє вихованню духовності та залучає майбутніх учителів до виконавських традицій, норм культури, до художньо-естетичних цінностей та разом з тим має значні резерви прояву індивідуальності, самостійності, творчої активності, а також забезпечує готовність до інноваційної діяльності. Використання інноваційного підходу до інструментальної підготовки передбачало: визнання самотності та самоцінності студентів, розкриття їх сутнісних сил; компетентнісну комунікацію між викладачем і студентом; упровадження інноваційних видів музично-педагогічної діяльності; ознайомлення з мультимедійними програмами, які допомагають в опануванні професійними компетенціями; вихованні навичок креативності під час роботи над музичним твором.

7. Результати формувального експерименту підтвердили ефективність синергетичного підходу до розроблених концептуальної моделі та технології формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності. Формувальна дослідно-експериментальна робота є продуктивною, оскільки вона: сприяла позитивному ставленню до оволодіння інноваційною діяльністю та формуванню духовно-ціннісних орієнтацій; забезпечувала науково-методичну підготовку щодо інноваційної діяльності у мікропросторі, мезопросторі, макропросторі та мегапросторі педагогічної діяльності вчителя музики; допомагала усвідомленню майбутнім учителям музики системи цінностей – загальнолюдських, національних та професійних цінностей; сприяла формуванню особистісних характеристик інноваційної особистості; допомагала майбутньому вчителю музики оволодіти здатністю створювати, впроваджувати та адаптувати інновації у музично-педагогічній діяльності.

Проведене наукове дослідження засвідчує необхідність подальшого розроблення означеної проблеми щодо: розвитку інноваційного потенціалу майбутнього вчителя музики, розробки та стандартизації діагностичного

забезпечення інноваційної мистецької освіти студентів, організації моніторингу інноваційної діяльності вчителів музики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії, навчальні посібники:

1. Завалко К.В. Самовдосконалення вчителя музики: теорія та технологія / К.В. Завалко. Монографія. – Черкаси: ЧНУ, 2007. – 274 с.
2. Завалко К.В. Дитяча скрипкова педагогіка: інноваційний підхід / К.В. Завалко. Монографія. – Черкаси: ЦТНІ, 2011. – 324 с.
3. Завалко К.В. Педагогічна інноватика в теорії та практиці музичної освіти / К.В. Завалко. Монографія – Черкаси: Друкарня "Черкаський ЦНП", 2013. – 520 с.
4. Завалко К.В. Основи інноваційної діяльності вчителя музики: навчально-методичний посібник / К.В. Завалко. – Черкаси: Друкарня "Черкаський ЦНП", 2013. – 211 с.
5. Завалко К.В. Основи орф-педагогіки: навчально-методичний посібник / К.В. Завалко, С.В. Фір / Під заг. ред. К.В. Завалко. – Черкаси: Друкарня "Черкаський ЦНП", 2013. – 162 с.

Статті у провідних фахових наукових виданнях:

6. Завалко К.В. Досягнення російських педагогів-інструменталістів як чинник становлення української скрипкової школи / К.В. Завалко // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Зб. наук праць. – Вип. 5 (10). – К.: НПУ, 2007. – С. 206–209.
7. Завалко К.В. Саморозвиток у структурі самовдосконалення майбутнього вчителя музики (скрипаля) / К.В. Завалко // Педагогіка вищої та середньої школи: Зб. наук. праць № 18: Спец. випуск: Мистецько-педагогічна освіта – 2007. – Ч. 1. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2007. – С. 157–164.
8. Завалко К.В. Обґрунтування структури та змісту ідеальної моделі вчителя музики (скрипаля) / К.В. Завалко // Вісник Черкаського університету. Зб. наук. праць. Серія: Педагогічні науки. Вип. 137. – Черкаси: ЧНУ, 2008. – С. 90–94.
9. Завалко К.В. Теоретичні засади вдосконалення методологічної підготовки майбутнього вчителя музики / К.В. Завалко // Вісник Черкаського університету. Зб. наук. праць. Серія: Педагогічні науки. Випуск 120. – Черкаси: ЧНУ, 2008. – С. 105–109.
10. Завалко К.В. Теоретико-методичні аспекти формування інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики / К.В. Завалко // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: збірник наукових праць. Випуск 35 / За заг. ред. академіка АПН України Євтуха М.Б. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2008. – С. 88–90.
11. Завалко К.В. Науково-методичні засади викладання курсу "методика навчання гри на скрипці" / К.В. Завалко // Науковий часопис НПУ

- ім. М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Зб. наук. праць. – Вип. 6 (11). – К.: НПУ, 2008. – С. 68–71.
12. Завалко К.В. Формування музично-виконавської культури майбутнього вчителя музики (скрипаля) / К.В. Завалко // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць. – Вип. 8 (18). – К.: НПУ, 2008. – С. 102–106.
13. Завалко К.В. Методичні засади навчання дітей дошкільного віку гри на скрипці / К.В. Завалко // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Зб. наук. праць. – Вип. 8 (13). – К.: НПУ, 2009. – С. 159–162.
14. Завалко К.В. Самореалізація педагога-музиканта: теоретичні аспекти / К.В. Завалко // Вісник Львівського університету. Зб. наук. праць. Серія педагогічна. Вип. 25. Ч. 4. – Львів: ЛНУ, 2009. – С. 291–299.
15. Завалко К.В. Активні методи навчання як ефективний засіб формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики / К.В. Завалко // Вісник Черкаського університету. Зб. наук. праць. Серія: Педагогічні науки. Вип. 146. – Черкаси: ЧНУ, 2009. – С. 136–140.
16. Завалко К.В. Групові методики навчання гри на скрипці дошкільників / К.В. Завалко // Мистецтво і освіта. – 2010. – № 2. – С. 17–21.
17. Завалко К.В. Теоретичні аспекти підготовки майбутнього вчителя музики до інноваційної педагогічної діяльності / К.В. Завалко // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць. – Вип. 12 (22). – К.: НПУ, 2010. – С. 126–130.
18. Завалко К.В. Теоретичні аспекти впровадження методики елементарного музикування Карла Орфа в сучасну педагогічну практику / К.В. Завалко // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Зб. наук. праць. – Вип. 10 (15). – К.: НПУ, 2010. – С. 178–184.
19. Завалко К.В. Інноваційні концепції музичного виховання / К.В. Завалко // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Зб. наук. праць. – Вип. 11 (16). – К.: НПУ, 2011. – С. 45–49.
20. Завалко К.В. Інноваційність як ознака модернізації музично-педагогічної освіти / К.В. Завалко // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: Зб. наук. праць. – Вип. 28. – К.: НПУ, 2011. – С. 71–75.
21. Завалко К.В. Інноваційні аспекти професійно-педагогічної діяльності вчителя музики / К.В. Завалко // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Зб. наук. праць. – Вип. 13 (18). – К.: НПУ, 2012. – С. 42–49.
22. Завалко К.В. Формування інноваційності майбутнього вчителя музики в процесі інструментально-виконавської підготовки / К.В. Завалко //

- Педагогічна освіта: теорія та практика: Зб. наук. праць. – Вип. 11. – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2012. – С. 247–252.
23. Завалко К.В. Анализ инновационной методики обучения детей игре на скрипке "Colourstrings" (Г. Зилвей) [Електронний ресурс] / К.В. Завалко // Педагогика искусства: электронный научный журнал. – № 4. – 2012. – Режим доступа: http://www.art-education.ru/AE-magazine/archive/nomer-4-2012/zavalko_17-01-2013.pdf
24. Завалко К.В. Концептуальная модель инновационной деятельности учителя музыки / К.В. Завалко // Веснік Мазырскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя І.П. Шамякіна. – № 1 (38). – Могільов: МДПУ, 2013. – С. 83–89.
25. Завалко К.В. Инновационные процессы в музыкально-педагогическом образовании Украины / К.В. Завалко // Инновации в образовании. – 2013. – № 3. – С. 75–85.
26. Завалко К. Навчання дошкільників гри на скрипці на основі інноваційних методик навчання / К. Zavalko. Teaching preschoolers playing the violin on the basis of innovative violin techniques // Problems in music pedagogy. Volume 1. – 2013. – P. 59–69.
27. Завалко К.В. Наукові підходи до визначення взаємозв'язку креативності та інноваційності суб'єкта навчання / К.В. Завалко // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць. – Вип. 19 (29). – К.: НПУ, 2013. – С. 14–20.
28. Завалко Е.В. Критерии готовности будущих учителей музыки к инновационной деятельности / Е.В. Завалко // Revista de științe socioumane. Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău. – Chișinău, 2013. – Nr.1(23). – С. 88–98.
29. Завалко К. Формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності: констатувальний експеримент / К. Zavalko. Development of readiness of future music teachers to perform innovative activities: determinative experiment // Problems in music pedagogy. Volume 2. – 2013. – P. 25–40.
30. Завалко К. Організація та зміст процесу формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності / К. Завалко // Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань: ФОРМ Жовтий О.О., 2013. – Вип. 8. – Част. 1. – С. 43–51.

Статті у журналах та наукових збірках:

31. Завалко К.В. Освоение детьми правил через игровую деятельность в процессе творческого музицирования / К.В. Завалко // Вестник педагогического общества Карла Орфа. – № 18. – Челябинск: Типография Автограф, 2010. – С. 11–16.
32. Завалко К.В. Система музичного виховання Золтана Кодая / К.В. Завалко // Музичний керівник. – № 4. – 2012. – С. 11–16.

33. Завалко К.В. Виховання любов'ю Ш. Сузукі / К.В. Завалко // Музична педагогіка та виконавство. Вип.6: зб. статей / упор. Серотюк П.Ф.; за заг. ред. Семешка А.А. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – С. 56–67.
34. Завалко К.В. Методика "Colourstrings" Гези Зілвея та її використання на музичних заняттях з дошкільниками та молодшими школярами / К.В. Завалко // Музичний керівник. – № 5. – 2012. – С. 24–28.
35. Завалко К.В. Музично-ритмічне виховання за системою Еміля Жак-Далькроза / К.В. Завалко // Музичний керівник. – № 7. – 2012. – С. 7–10.
36. Завалко К.В. Особливості музичного виховання у педагогічній системі Марії Монтесорі / К.В. Завалко // Музичний керівник. – № 11. – 2012. – С. 4–9.
37. Завалко Е.В. Методика "Colourstrings" Г. Зилвея – творческий подход к обучению детей игре на скрипке / Е.В. Завалко // Креативное обучение в Детской Музыкальной Школе / Научно-метод. вестник Лаборатории музыкальной семантики. – № 4 (18). – 2012. – С. 17–20.
38. Завалко К.В. Відкрити музику в собі. Цикл тематичних музичних занять для молодших дошкільнят / К.В. Завалко // Дошкільне виховання. – № 12. – 2012. – С. 29–32.
39. Завалко К.В. Відкрити музику в собі. Цикл тематичних музичних занять для молодших дошкільнят / К.В. Завалко // Дошкільне виховання. – № 2. – 2013. – С. 32–37.
40. Завалко К.В. Відкрити музику в собі. Цикл тематичних музичних занять для молодших дошкільнят / К.В. Завалко // Дошкільне виховання. – № 6. – 2013. – С. 35–38.

Тези, матеріали конференцій:

41. Завалко К.В. Сутність методологічної підготовки майбутнього вчителя / К.В. Завалко // Вища школа України в умовах глобалізації та інтеграції: Зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. – Черкаси.: ЧНУ 2008. – С. 112–113.
42. Завалко К.В. Структура ідеальної моделі вчителя музики (скрипаля) / К.В. Завалко // Викладач і студент суб'єкт-суб'єктні відносини: Зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. – Черкаси.: ЧНУ 2008. – С. 64.
43. Завалко К.В. Особливості формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики / К.В. Завалко // Вища школа: удосконалення якості підготовки фахівців: Зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. – Черкаси.: ЧНУ 2009. – С. 41.
44. Завалко К.В. Модернизация подготовки будущих учителей музыки / К.В. Завалко // Актуальные проблемы международного сотрудничества в области науки и образования: мат-лы II Междунар. научн.-практ. конф. (заочной). 5 апреля 2010 г. / отв. ред. Н.В. Сафонова; Федеральное агентство по образованию, ГОУВПО "Тамб. гос. ун-т им. Г.Р. Державина". Тамбов: Издательский дом ТГУ им. Г.Р. Державина, 2010. – С. 72–77.
45. Завалко К.В. Поєднання індивідуальних та групових занять як інноваційний підхід у навчанні гри на скрипці / К.В. Завалко // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: зб. матеріалів VII

- педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О.П. Рудницької / [за ред. О.М. Отич]. – Чернівці: Зелена Буковина, 2010. – С. 91–96.
46. Завалко К.В. Інноваційні концепції музичного виховання / К.В. Завалко // Україна наукова: зб. матер. Сьомої всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції 20–22 грудня 2010 року. Част. 6. – К.: ТК Меганом, 2010. – С. 36–38.
47. Завалко Е.В. Інституціоналізація інновацій в освіті та науці України / В.А. Жаворонков, Г.В. Жаворонкова, Е.В. Завалко // Наука и образование: сб. трудов междунар. научно-методического семинара, 16–23 апреля 2011 г., г. Рим (Италия). – Хмельницький: ХНУ, 2011. – С. 130–132.
48. Завалко Е.В. Інноваційний потенціал викладача вищої школи / Г.В. Жаворонкова, Е.В. Завалко // Современные достижения в науке и образовании: сб. трудов между. научной конференции 27 сентября – 1 октября 2011 г., г. Нетания (Израиль) в 2-х томах. – Хмельницький: ХНУ, 2011. – Т. 2. – С. 25–27.
49. Завалко К.В. Аксіологічний підхід у процесі підготовки майбутніх учителів музики / К.В. Завалко // Формування аксіологічного компоненту у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. – Ялта: РВВ КГУ, 2011. – С.13–15.
50. Завалко К. Імпровізація як форма первинної музично-творчої діяльності дитини / К. Zavalko. Improvisation as a form of primary musical and creative activity of the child // Proceedings of the 5th Conference of the European Network of Music Educators and Researchers of Young Children 8th – 11th June, Helsinki, Finland. – Helsinki, 2011. – P. 375–383.
51. Завалко К. Сучасний стан підготовки майбутніх учителів музики в Україні / К. Zavalko. Current State of Music Teachers Training in Ukraine // Proceedings of the Journal of Vocational Education and Training Ninth International Conference, Worcester College, Oxford, 8th – 10th July 2011. – Oxford, P. 33.
52. Завалко К.В. Инновации в детской скрипичной педагогике / К.В. Завалко // Мастацтва і асоба = Искусство и личность = Art and the person: матеріялы Міжнар. навук. канф., г. Мінск, 22–23 лют. 2012 г. / Бел. дзярж. пед. ун-т імя М. Танка; рэдкал. Т.С.Багданава (адк. рэд.), Т.В.Сярнова, Ё.А. Васілевіч і інш. – Минск: БДПУ, 2012. – 440 с. – С. 325–328.
53. Завалко К. Навчання дошкільників гри на скрипці на основі інноваційних методик скрипкового навчання / К. Zavalko. Teaching Preschoolers Playing the Violin on the Basis of Innovative Violin Techniques // 30th ISME World Conference on Music Education Music Padeia: From Ancient Greek Philosophers Toward Global Music Communities 15–20 July, 2012, Thessaloniki, Greece. – P. 293.
54. Завалко К.В. Інноваційні педагогічні технології у вищій освіті України / Г.В. Жаворонкова, К.В. Завалко // Современные достижения в науке и образовании: сб. тр. VII междунар. науч. конф., посвященной 50-летию Хмельниц. нац. ун-та, 25 авг. – 1 сент. 2012 г., г. Опатия (Хорватия). – Хмельницький: ХНУ; ФОП Сторожук О.В. – 2012. – С. 82–85.

55. Завалко К.В. Концептуальна модель інноваційної діяльності вчителя музики / К.В. Завалко // Современные достижения в науке и образовании: сб. тр. VIII междунар. науч. конф., 28 апреля. – 5 мая. 2013 г., г. Париж (Франция). – Хмельницкий: ХНУ, 2013. – С. 116–119.
56. Завалко Е.В. Педагогические инновации в высшем учебном заведении музыкального образования: традиции и инновации // Современное музыкальное образование: сб. докладов II Всероссийской (с международным участием) научно-практической конференции (Белгород, 19–20 апреля 2013 г.). – Белгород: Изд-во БГИИК, 2013. – С. 51–55.
57. Завалко К. Використання методики Далькроза в процесі навчання дітей гри на скрипці / К. Zavalko. Utilizing the Dalcroze method to improve teaching children to play violin // Proceedings: The First International Conference of Dalcroze Studies, 24–26 July 2013, Coventry, United Kingdom. – P. 56.
58. Завалко К. Впровадження методики "Colourstrings" в Україні / К. Zavalko. Colourstrings in the Ukraine // Proceedings: ESTA 2013 string teachers conference Oxford, 28th August – 1st September 2013, Oxford, United Kingdom. – P. 78.
59. Завалко К. Управління процесом формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності / К. Завалко // Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Умань, 8 жовтня 2013 р.) – Умань: Видавничо-поліграфічний центр "Візаві", 2013. – С. 39–42.

Програми:

60. Завалко К.В. Музичний інструмент. Скрипка (1–12 класи) // Програми з профільних предметів для спеціалізованих загальноосвітніх шкіл музичного профілю / Упоряд. О.В. Корнілова, О.В. Гайдамака. – Х.: Видавництво "Ранок", 2009. – С. 125–139.

АНОТАЦІЇ

Завалко К. В. Формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – "Теорія та методика музичного навчання" / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2014.

Дисертацію присвячено вивченню проблеми формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності. Висвітлено теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності, розкрито сутність, проаналізовано концептуальні підходи та запропоновано провідний синергетичний підхід до формування означеного феномена. Узагальнено наукові підходи до аналізу інноваційної діяльності вчителя музики та ідентифіковано інноваційні концепції музичного навчання та виховання школярів. Визначено інноваційну парадигму вчителя музики та сформульовано авторську концептуальну модель інноваційної

діяльності вчителя музики, що складається з чотирьох соціокультурних підструктур – мікропростору, мезопросторі, макропростору та мегапростору. Визначено компонентну структуру готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності.

У дисертації розроблено технологічну модель формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності, яка включає концептуально-парадигмальний та процесуально-методичний блоки. Згідно з виробленим критеріальним апаратом в експериментальній роботі здійснено діагностування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності, проаналізовано результати формувального експерименту. У формувальну експерименті запропоновано використовувати функції управління (планування, аналіз, облік, мотивація, контроль та координація) для досягнення мети формування готовності до інноваційної діяльності та обґрунтовано зміст і послідовність етапів формувального експерименту згідно з концептуальною моделлю інноваційної діяльності.

Ключові слова: готовність до інноваційної діяльності, майбутній учитель музики, інноваційна педагогічна парадигма, інноваційна концепція музичного навчання та виховання.

Завалко К. В. Формирование готовности будущего учителя музыки к инновационной деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.02 – "Теория и методика музыкального обучения" / Национальный университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2014.

Диссертация посвящена изучению проблемы формирования готовности будущих учителей музыки к инновационной деятельности. Обосновано синергетический подход к разработке инновационной концепции музыкального обучения как новаторской системе взглядов, объединенной единой фундаментальной идеей, которая определяет понимание музыкального обучения и предусматривает более эффективную реализацию процесса музыкального воспитания, является основой для разработки образовательной системы в целом и конкретных педагогических технологий.

Научное осмысление существующих педагогических парадигм позволило определить инновационную парадигму учителя музыки как базовую парадигму исследования и структурировать ее в виде шара, имеющего три уровня: первый уровень, ядро – поликультурный императив; второй уровень – направления деятельности и третий уровень – результаты деятельности.

Разработано концептуальную модель инновационной деятельности учителя музыки, которая содержит четыре социокультурных подструктуры: микропространство – пространство урока музыки, то есть уровень инновационных методов, форм и средств работы с учениками; мезопространство – пространство школы, которое предусматривает создание и внедрение инноваций в ходе организационной, просветительской, воспитательной и других видов деятельности; макропространство – пространство национальной образовательной системы, требует участия во

всеукраинских конференциях и семинарах, обмен опытом с коллегами, проведения собственного научного исследования, написания учебников и учебных пособий, участие в национальных образовательных проектах; мегапространство – международное образовательное пространство, предполагает знание языков, поликультурную и информативную компетентности, позволяющие принимать участие в международных инновационных программах. В диссертации разработана структура готовности будущего учителя музыки к инновационной деятельности в единстве мотивационного, когнитивного, аксиологического, деятельностного и личностного компонентов. Согласно разработанному критериальному аппарату в педагогическом эксперименте осуществлено диагностирование выявленных нами компонентов, проанализированы их результаты.

Разработана авторская технологическая модель формирования готовности будущих учителей музыки к инновационной деятельности. Музыкально-педагогическая подготовка будущего учителя музыки обеспечит успешное формирование готовности к инновационной деятельности при реализации рассмотренных нами концептов инновационности учителя музыки, а именно: ориентации педагогического процесса на разработанную модель инновационной деятельности учителя музыки, экстраполяции ее основных положений и структуры на содержание музыкально-педагогической подготовки; внедрении в процесс музыкально-педагогической подготовки технологии формирования готовности к инновационной деятельности; педагогического сопровождения формирования данного феномена.

Управление ходом формирующего эксперимента включало функции – анализ, мотивацию, организацию, контроль, координацию, учет и позволило на практике реализовать предложенную технологию формирования готовности будущего учителя музыки к инновационной деятельности, подтвердить целесообразность поэтапного овладения готовностью к инновационной деятельности в зависимости от социокультурного пространства (микропространства, мезопространства, макропространства, мегапространства), получить экспериментальный материал для оценки его эффективности.

Результаты формирующего эксперимента подтвердили эффективность синергетического подхода к разработанным концептуальной модели и технологии формирования готовности будущего учителя музыки к инновационной деятельности. Формирующая опытно-экспериментальная работа продуктивна, поскольку она: способствовала позитивному отношению к овладению инновационной деятельностью; обеспечила научно-методическую подготовку к инновационной деятельности в микро-пространстве, мезопространстве, макропространстве и мегапространстве педагогической деятельности учителя музыки; помогала осознанию будущими учителями музыки системы ценностей; способствовала формированию личностных характеристик инновационной личности; помогала будущему учителю музыки овладеть способностью создавать, внедрять и адаптировать инновации в музыкально-педагогической деятельности.

По результатам проведенного исследования подготовлен и внедрен в практику работы институтов искусств и музыкально-педагогических факультетов педагогических университетов учебно-методический комплекс, а именно: учебно-методические пособия, учебная программа, тесты, творческие задания и др.

Ключевые слова: готовность к инновационной деятельности, будущий учитель музыки, инновационная педагогическая парадигма, инновационная концепция музыкального обучения и воспитания.

Zavalko K.V. Formation of readiness of the future teacher of music for innovation activity. - Manuscript.

Dissertation for the degree of doctor of pedagogical sciences, specialty 13.00.02 – "Theory and Methods of music teaching" / National Dragomanov Pedagogical University. – Kyiv, 2014 .

The dissertation is devoted to study the problem of the formation of readiness of the future teachers of music to innovation activity. Theoretical and methodological basis for the formation of readiness of the future teachers of music for innovation activity were considered, the essence of it was revealed, conceptual approaches are analyzed and the leading synergistic approach to the formation of this phenomenon was proposed. Scientific approaches to the analysis of innovation activities of the teacher of music were generalized, innovative concept of musical training and education of pupils were identified. Innovative paradigm of music teacher was defined and author's conceptual model of the innovation activity of teacher of music was formulated, which consist of four socio-cultural substructures – micro-space, mezo-space, macro-space and mega-space. The component structure of readiness of the future teacher of music for innovation activity was defined.

In the dissertation the technological model of readiness of the future teachers of music for innovation activity was designed, which includes conceptual-paradigmatic and methodological-procedural blocks. According to the criterion in experimental section the readiness of future teachers of music for innovation activity was diagnosed, the results of formative experiment were analyzed. In formative experiment it was suggested to use the functions of management (planning , analysis, accounting, motivation, control and coordination) to achieve the goal – formation of readiness for innovation activity, according to the conceptual model of innovation activity the essence and steps sequence of formative experiment were grounded.

Keywords: readiness for innovation activity, future teacher of music, innovative pedagogical paradigm, innovative concept of musical training and education.